

NVE
NORGES VASSDRAGS-
OG ENERGIVERK

*Olianne Eikenæs
Steinar Pettersen*

PROSJEKT DIFFERENSIERT FORVALTNING AV VERNA VASSDRAG

Sluttrapport fra utprøvingsfasen

VASSDRAGSAVDELINGEN

NORGES
VASSDRAGS- OG ENERGIVERK
BIBLIOTEK

PUBLIKASJON

Nr 04
1995

Omslagsbilde: Tegnesalen, NVE

NVE
NORGES VASSDRAGS-
OG ENERGIVERK

NORGES
VASSDRAGS- OG ENERGIVERK
BIBLIOTEK

TITTEL PROSJEKT DIFFERENSIERT FORVALTNING AV VERNA VASSDRAG Sluttrapport fra utprøvingsfasen	PUBLIKASJON Nr. 04/95
	DATO 7. mars 1995
FORFATTERE Olianne Eikenæs Steinar Pettersen	ISBN 82-410-0221-1
	ISSN 0802-2569

SAMMENDRAG

NVE har tidligere (NVE-Publ. nr. 20 1992 med tillegg) fremmet et opplegg for å tilpasse forvaltningen av verna vassdrag til verneverdiene og tilstanden i vassdragene (differensiert forvaltning, DF). Vassdragene foreslås inndelt i tre klasser: tettsteder, landbruksområder og utmarksområder. NVE har i 1993 og 1994 prøvd opplegget i 16 vassdrag spredt over hele landet. Vassdragene er valgt ut i nært samarbeid med miljøvernmyndighetene i fylkene og arbeidet er i de fleste vassdragene utført i kommunal regi. De fleste kommuner har innarbeidet eller vil innarbeide resultatet fra arbeidet i kommuneplanene. DF gir en veiledning i hvordan enkeltinngrep bør vurderes i de ulike klassene i forhold til verneverdiene, og gir planleggere av tiltak i vassdrag en veiledning i hvordan inngrepet vil bli vurdert. DF erstatter ikke en enkeltsaksbehandling, men gir retningslinjer for denne behandlingen. Dette effektiviserer behandlingen og gir større forutsigbarhet. Selve prosessen med inndeling av vassdragene i klasser har en betydelig egenverdi ved at den fører til økt bevisstgjøring av verdiene knyttet til vassdragene. God kjennskap til verneverdiene er viktig for en effektiv forvaltning. Det er behov for å gjøre kjente verneverdier lettere tilgjengelig for forvaltningen. Videre er det nødvendig å kartlegge verneverdiene bedre i en del vassdrag som er vernet i de to første verneplanene.

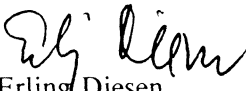
ABSTRACT

The aim of the project, "Differential Management of Protected Watercourses", has been to provide guidelines for the management of protected watercourses in relation to their degree of human impact and their conservation value. The Norwegian Water Resources and Energy Administration (NVE) has previously put forward a system for managing protected watercourses (NVE Publ. No. 20 1992). A division into three classes was suggested: built-up areas, agricultural/rural areas and natural or pristine areas. During 1993 and 1994, NVE has tried out the system in 16 watercourses throughout the country. The watercourses have been selected in close cooperation with the county environmental authorities and in most cases the actual work has been carried out under the jurisdiction of the local municipalities. The results have been or will soon be incorporated into local municipality plans. Differential management (DM) provides guidelines with respect to how particular impacts should be considered in relation to conservation values and provides planners with an assessment of how such impacts will be evaluated. DM does not replace the normal administrative routines, but provides guidelines for such procedures. This makes for more effective management as well as providing greater consistency. The division into different classes also has the advantage of increasing awareness of the values associated with watercourses. A good knowledge of conservation value is essential for effective management and it is also necessary to make such values known at all management levels.

EMNEORD /SUBJECT TERMS
VERNEPLAN VASSDRAG
FORVALTNING

WATERCOURSE PROTECTION
WATERCOURSE MANAGEMENT

ANSVARLIG UNDERSKRIFT

Erling Diesen
Vassdrags- og
energidirektør

Kontoradresse: Middelthunsgate 29
Postadresse: Postboks 5091, Maj
0301 Oslo

Telefon: 22 95 95 95
Telefax: 22 95 90 00

Postgiro: 0803 5052055

INNHold

Sammendrag	3
------------	---

DEL A GJENNOMFØRING AV PROSJEKT DIFFERENSIERT FORVALTNING

1	Bakgrunn, innhold og organisering	5
1.1	Innledning	5
1.2	Kort gjennomgang av NVE-publikasjon nr. 20 1992: Differensiert forvaltning av vernede vassdrag	6
1.3	Prosjektinnhold og -organisering	7
2	Gjennomføring	8
2.1	Differensiert forvaltning av verna vassdrag	8
2.1.1	Informasjon og samarbeid	8
2.1.2	Utpøving av differensiert forvaltning i et utvalg vassdrag	8
2.1.3	De enkelte utpøvingsprosjekter	11
2.1.4	Fagsamling og erfaringsseminar	21
2.2	Forbedring av kunnskapsgrunnlaget i verna vassdrag	22
2.2.1	Utarbeidelse av fagrapporter fra utvalgte vassdrag i Verneplan III/IV.	22
2.2.2	Dokumentasjon av verneverdier fra utvalgte vassdrag i Verneplan I/II	22
2.3	Informasjon om verna vassdrag og forvaltning av verna vassdrag	23
3	Erfaringer og konklusjoner	24
3.1	Organisering og samarbeidsformer	24
3.2	Klasseinndelingen	25
3.3	Vurdering av inngrep innenfor klassene	27
3.4	Hensynet til verneverdiene	32
3.5	Konklusjoner	32

DEL B RETNINGSLINJER OG OPPFØLGING

4	Utkast til retningslinjer for forvaltning av verna vassdrag	34
4.1	Klasseinndeling som basis for forvaltning av verna vassdrag	34
4.2	Verneverdier/brukerinteresser og inngrepsstatus/arealtilstand	35
4.3	Veiledende retningslinjer for vurdering av inngrep i verna vassdrag	36
4.3.1	Vurdering av inngrep i forhold til vassdragsloven	36
4.3.2	Andre inngrep	40
4.4	Retningslinjenes betydning for behandling av inngrep i verna vassdrag etter vassdragsloven	41
5	Retningslinjene i forhold til andre myndigheter	43
6	Oppfølging av arbeidet med forvaltning av verna vassdrag	44
6.1	Klasseinndeling av verna vassdrag	44
6.2	Videreføring av arbeidet med grunnlagsmaterialet	44
6.3	Framtidig ressursbruk	45

SAMMENDRAG

NVE har tidligere (NVE publikasjon nr. 20 1992 med tillegg) fremmet et opplegg for å tilpasse forvaltningen av verna vassdrag til verneverdiene og tilstanden i vassdragene (differensiert forvaltning, DF). Vassdragene anbefales inndelt i tre klasser: tettsteder, landbruksområder og utmarksområder. Inndelingen er den samme som er anbefalt benyttet i rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag.

DF gir en veiledning i hvordan enkeltinngrep bør vurderes i de ulike klassene etter skadevirkningene i forhold til verneverdiene, og gir planleggere av tiltak i vassdrag en veiledning i hvordan inngrepet vil bli vurdert. DF erstatter ikke en enkeltsaksbehandling, men gir retningslinjer for denne behandlingen. Dette effektiviserer behandlingen og gir større forutsigbarhet. Selve prosessen med inndeling av vassdragene i klasser har en betydelig egenverdi ved at den fører til økt bevisstgjøring av verdiene knyttet til vassdragene.

NVE har i 1993 og 1994 prøvd opplegget i 16 vassdrag spredt over hele landet fra Lyngdalsvassdraget (Vest-Agder) i sør til Alta-Kautokeinovassdraget (Finnmark) i nord. Vassdragene er valgt ut i nært samarbeid med miljøvernmyndighetene i fylkene og arbeidet er i de fleste vassdragene utført i kommunal regi innenfor de rammene som er trukket opp av sentrale myndigheter. De fleste kommunene har/vil innarbeide resultatet fra arbeidet i kommuneplanene. Mange ulike styringsmodeller er prøvd. Erfaringen tilsier at styringen må tilpasses det lokale vassdraget/kommunen, men det er viktig med en bred orientering ved oppstart der også grunneierorganisasjoner trekkes aktivt med.

Klasseinndelingen bør foretas lokalt, men i nært samarbeid med regionale vassdrags- og miljøvernmyndigheter for å sikre en samordning mellom differensiert forvaltning og rikspolitiske retningslinjer. Den foreslåtte inndelingen i tre klasser har fungert tilfredsstillende, men i visse tilfelle kan det være behov for en oppdeling i underklasser eller gi spesielle retningslinjer for visse vassdragsavsnitt. Ved inndelingen i klasser må det tas særlig hensyn til verneverdiene i vassdraget.

Til inndelingen i klasser må det knyttes en vurdering av hvor restriktiv en skal være med vurderingen av ulike typer inngrep. Denne vurderingen må tilpasses vassdragets inngrepsstatus, verneverdier og lokale forhold. Visse typer inngrep (grusuttak, erosjonssikring mm.) vurderes generelt middels restriktivt i tettsteder og landbruksområder og meget restriktivt i utmarksområder. Andre typer inngrep (utfylling i vannsystemet, bekkelukking, senkningstiltak etc.) vurderes meget restriktivt i alle klasser.

Retningslinjene er veiledende for hvordan forvaltningen vil vurdere ulike typer inngrep i de forskjellige klassene. En hver sak må imidlertid vurderes konkret og behandlingen etter vassdragloven og evt. andre lovverk vil være avhengig av en konkret vurdering. Når et inngrep anbefales vurdert meget restriktivt innebærer dette at tiltaket vanligvis vil kreve tillatelse etter vassdragsloven, jfr. retningslinjene som er trukket for behandlingen av inngrep i vassdrag (NVE publikasjon nr. 02 1993).

God kjennskap til verneverdiene er viktig for en effektiv forvaltning. Det er behov for å gjøre kjente verneverdier lettere tilgjengelig for forvaltningen. Videre er det nødvendig å kartlegge verneverdiene bedre i en del vassdrag som er vernet i de to første verneplanene.

DEL A GJENNOMFØRING AV PROSJEKT DIFFERENSIERT FORVALTNING

1 BAKGRUNN, INNHOLD OG ORGANISERING

1.1 INNLEDNING

Verneplan IV ble vedtatt som den siste verneplanen for vassdrag 1. april 1993. Utgangspunktet for verneplanarbeidet var å bevare områder og vassdrag uberørt av kraftutbygging.

Kriterier for utvelgelse av vassdrag til verneplanene har vært at de verna vassdragene med tilstøtende områder skulle representere et variert tilbud av verneverdier og typer av vassdragsområder, noen av betydelig størrelse. Verneplanene skulle gi en rimelig fordeling på de ulike landsdelene, men de sentralt beliggende vassdragene med stor betydning for mange mennesker skulle gis prioritet. Verneplanen måtte ikke innebære for store ofre i forhold til dekning av landets elektrisitetsbehov.

Videre var det en forutsetning fra Stortingets side at selv om dette var en verneplan mot kraftutbygging, så måtte verneverdiene ikke ødelegges av andre inngrep. Allerede i St.prp. nr. 4 (1972-73) Om verneplan for vassdrag, ble det med tilslutning i Stortinget slått fast:

"Andre inngrep i de sikrede områder som kan redusere deres verdi for naturvern og friluftsliv og vitenskap må søkes unngått."

Miljøverndepartementet (MD) fulgte opp Stortingets henstilling med et eget rundskriv, T-28/74, om hensynet til verna vassdrag i forvaltningssaker. Henstillingen og rundskrivet har i liten grad vært fulgt opp i forvaltningen av verna vassdrag.

I 1991 tok NVE et initiativ for å utvikle regler/retningslinjer for differensiert forvaltning av verna vassdrag, for bedre å kunne ta vare på verneverdiene som lå til grunn for vernet. Bakgrunnen for dette var Kontaktutvalget for verneplan for vassdrag (Mellquist-utvalget) sin gjennomgang av temaet "forvaltning av verna vassdrag" i sin innstilling til Verneplan IV i NOU 1991: 12A. Utvalgets innstilling på dette området kan oppsummeres slik:

Verna vassdrag må ivaretas gjennom aktiv bruk av det eksisterende lovverk og økonomiske ordninger. Et problem er at det eksisterende lovverk i svært varierende grad er egnet til dette, og at ansvaret for vassdragsforvaltningen er spredt på mange etater. Miljøverndepartementet og Nærings- og energidepartementet har et spesielt ansvar for forvaltningen av verna vassdrag. I tillegg har særlig Landbruksdepartementet og Samferdselsdepartementet et viktig ansvar i å ivareta intensjonene med vassdragsvernet ut fra sine respektive lovverk.

Et utgangspunkt for forvaltningen av verna vassdrag "må være at virksomheten innen vassdragene ikke reduserer verneverdiene og at myndighetene på ulike plan har kjennskap til hva som foregår." En måte å gjøre dette på kan være "å foreta en inndeling av vassdragene gjort ut fra økende grad av tilbakeholdenhet med virksomhet innen nedbørfeltet". Det er denne metoden som beskrives som "differensiert forvaltning" (DF).

Dette var NVEs utgangspunkt for arbeidet med differensiert forvaltning som startet høsten -91. Som bakgrunn forelå også NVEs egen uttalelse til Verneplan IV, som sammen med andre høringsuttalelser, sterkt oppfordret til en videreutvikling av differensiert forvaltning.

Det ble tidlig i -92 etablert en arbeidsgruppe internt i NVE som gjennomdrøftet generelle forhold omkring differensiert forvaltning av verna vassdrag. Resultatet av arbeidet i denne gruppa ble presentert i NVE-publikasjon nr. 20 1992. Departementet ønsket å videreføre dette arbeidet, og det ble etablert to midlertidige stillinger med to års varighet til dette formål fra 1/1-93. Videreføringen skulle innebære utprøving og videreutvikling av DF slik det ble beskrevet i nevnte publikasjon.

Stortinget vedtok Verneplan IV 1. april 1993. I innstillingen fra energi- og industrikomiteen ble det pekt på at "ved vedtak om vern bør det være forutsigbart hvilke begrensninger som vil bli pålagt områdene langs et vernet vassdrag". Det ble derfor tatt inn som en forutsetning i videreutviklingen av differensiert forvaltning, at regler eller retningslinjer som ble utarbeidet, skulle bidra til å bedre forutsigbarheten for hvilke følger vassdragsvernet ville få for andre inngrep.

1.2 KORT GJENNOMGANG AV NVE-PUBLIKASJON NR. 20 1992: DIFFERENSIERT FORVALTNING AV VERNEDE VASSDRAG

Publikasjonen er som nevnt foran et produkt av en arbeidsgruppe i NVE sin gjennomgang av temaet differensiert forvaltning av verna vassdrag. Den har vært utgangspunktet for det arbeidet som gjennomgås i denne publikasjonen.

I publikasjonen gis det en betraktning om verneplanens rettslige status, verneverdier og inngrep og forvaltningskriterier, og det foreslås retningslinjer for differensiert forvaltning, som er publikasjonens hovedhensikt.

Etter at publikasjonen forelå i oktober -92, skjedde det en samordning av grunnlaget for differensiert forvaltning med MDs forslag til rikspolitiske retningslinjer (RPR) for verna vassdrag som da forelå. Dette innebar at NVEs utgangspunkt med 5 klasser ble redusert til 3. Som en følge av dette ble det utarbeidet et tillegg til publikasjonen i mars -93 som erstattet deler av denne, og det er publikasjonen med dette tillegget det refereres til i denne gjennomgangen.

Et differensiert forvaltningsopplegg innebærer at inngrep som kan forringe verneverdier vurderes mot en inndeling av de verna vassdragene i klasser. Disse skal gjenspeile

vassdragets inngrepsstatus/grad av menneskelig påvirkning. Det beskrives tre klasser: klasse 1 er for by-/tettstedsnære vassdragsstrekninger; klasse 2 for vassdragsstrekninger med middels grad av menneskelig påvirkning, og klasse 3 for vassdragsstrekninger som er lite berørt av menneskelig påvirkning.

Det gis en oversikt over ulike inngrepstyper og hvor restriktivt disse bør vurderes innenfor den enkelte klasse, og det gjennomgås hvordan de ulike inngrepene kan skade verneverdier i vassdragene.

1.3 PROSJEKTINNHOLD OG -ORGANISERING

Etter at NVE-publikasjon nr. 20 1992 forelå, ble arbeidet med differensiert forvaltning videreført etter henstilling fra Stortinget gjennom behandlingen av Verneplan IV. Det ble etablert en prosjektorganisasjon med prosjektleder, Jens Aabel, to heltidsansatte medarbeidere, Ollianne Eikenæs og Steinar Pettersen, og en styringsgruppe bestående av prosjektleder, Haavard Østhagen og Per Einar Faugli. Vassdragsforvalter Are Mobæk, fylkesmannen i Hedmark, ble knyttet til prosjektet som rådgiver. Organisatorisk ble prosjektet underlagt Vassdragsavdelingen i NVE.

Innholdet i prosjektet besto av 3 deler:

1. Gjennom prosjektet skulle opplegget for differensiert forvaltning som ble beskrevet i NVE-publikasjon nr. 20 1992 utprøves. Målet var å prøve ut DF i samtlige av landets fylker, men på grunn av omprioriteringer av arbeidsoppgaver i prosjektet ble ikke dette målet nådd. Utprøving skjedde imidlertid i et utvalg vassdrag fordelt over hele landet i samarbeid med berørte fylkesmannsembeter og kommuner. Det vises til oversiktskart, side 10.
2. Det skulle i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning (DN) utarbeides et informasjonsopplegg for verna vassdrag og forvaltningen av dem på bakgrunn av nye retningslinjer.
3. Prosjektet skulle også bidra til en forbedring av kunnskapsgrunnlaget om verna vassdrag m.h.t. verneverdier og inngrep, og gjøre tilgjengeligheten til slik informasjon lettere.

Prosjektet vil videreføres i -95 og -96. Det vil her bli lagt vekt på distribusjon og presentasjon av informasjonsmaterialet og oppfølging av retningslinjene for forvaltning av verna vassdrag i forhold til regionale og lokale myndigheter.

Prosjektet har vært finansiert over NVEs budsjett, dels med ordinære driftsmidler, og dels med særskilte prosjektmidler. Informasjonsdelen, punkt 2, er samfinansiert av NVE og DN. Videreføringen i -95/96 vil finansieres på tilsvarende måte som i de to foregående år.

2 GJENNOMFØRING

2.1 DIFFERENSIERT FORVALTNING AV VERN VASSDRAG

2.1.1 Informasjon og samarbeid

Siden arbeidet med utvikling av differensiert forvaltning tok til i NVE, har det vært en forutsetning at dette skulle skje i samarbeid med det lokale forvaltningsnivået. NVE pekte på dette forholdet i sin uttalelse til Verneplan IV-innstillingen, og det ble senere presisert av departementet i St.prp. nr. 118 (1991-92).

I arbeidet med NVE-publikasjon nr. 20 1992, ble det i forbindelse med utvikling av de fire eksemplene på differensiert forvaltning, tatt kontakt med kommunene som var berørt. Dette er referert i publikasjonen (kap. 5.4, side 17).

Da publikasjonen med tillegg forelå i mars -93, ble denne sendt ut til alle kommunene og fylkeskommunene som var berørt av verneplanene (I, II III og forslag IV). Det gikk fram av utsendelsen at differensiert forvaltning ville bli videreutviklet, og at det ville skje i samarbeid med det lokale forvaltningsapparatet. Samtidig ble det oppfordret til å gi tilbakemelding på opplegget generelt.

Fylkesmannen ville være en særlig viktig samarbeidspart i videreutviklingen og gjennomføringen av et differensiert forvaltningsopplegg. Det ble derfor lagt vekt på informasjon overfor og samarbeid med dette forvaltningsleddet. Vinteren -92/93 ble det arrangert tre regionvise møter for fylkesmannens miljøvern avdelinger hvor publikasjonen ble presentert. Senere kom fylkesmannen, etter henvendelse fra NVE, med forslag til vassdrag hvor det ville være interessant med en utprøving av et differensiert forvaltningsopplegg. Det påfølgende arbeidet skjedde i de fleste tilfeller i tett samarbeid mellom kommunene, fylkesmannen og NVE.

Det har i 1994 vært arrangert to fagsamlinger. Den første var rettet mot fylkesmanns-embetet og NVEs egne medarbeidere, mens den andre var et erfaringsseminar i oppsummeringsfasen av prosjektet hvor alle parter som hadde arbeidet med problemstillingen var invitert. Begge samlingene hadde som hovedhensikt å gi NVE tilbakemelding på det opplegget som var under utprøving. Samlingene er referert i kapittel 2.1.4.

Av andre informasjonstiltak kan nevnes en transparentserie som ble utarbeidet for bruk av NVE og fylkesmannen overfor kommuner og andre som måtte være interessert.

2.1.2 Utprøving av differensiert forvaltning i et utvalg vassdrag

Som et utgangspunkt for den videre utformingen av differensiert forvaltning ønsket vi en utprøving av hvordan klasseinndeling kan gjennomføres og legges til grunn for vurderinger av inngrep. Generelt innebar utprøvingen at det på bakgrunn av en klasseinndeling ble utformet retningslinjer for vurdering av inngrep innen den enkelte klasse. Utprøvingene

skjedde dels gjennom vannbruksplanlegging, dels gjennom oppfølging av eksisterende vannbruksplaner, og dels gjennom kommunenes ordinære planprosesser eller som frittstående arbeid.

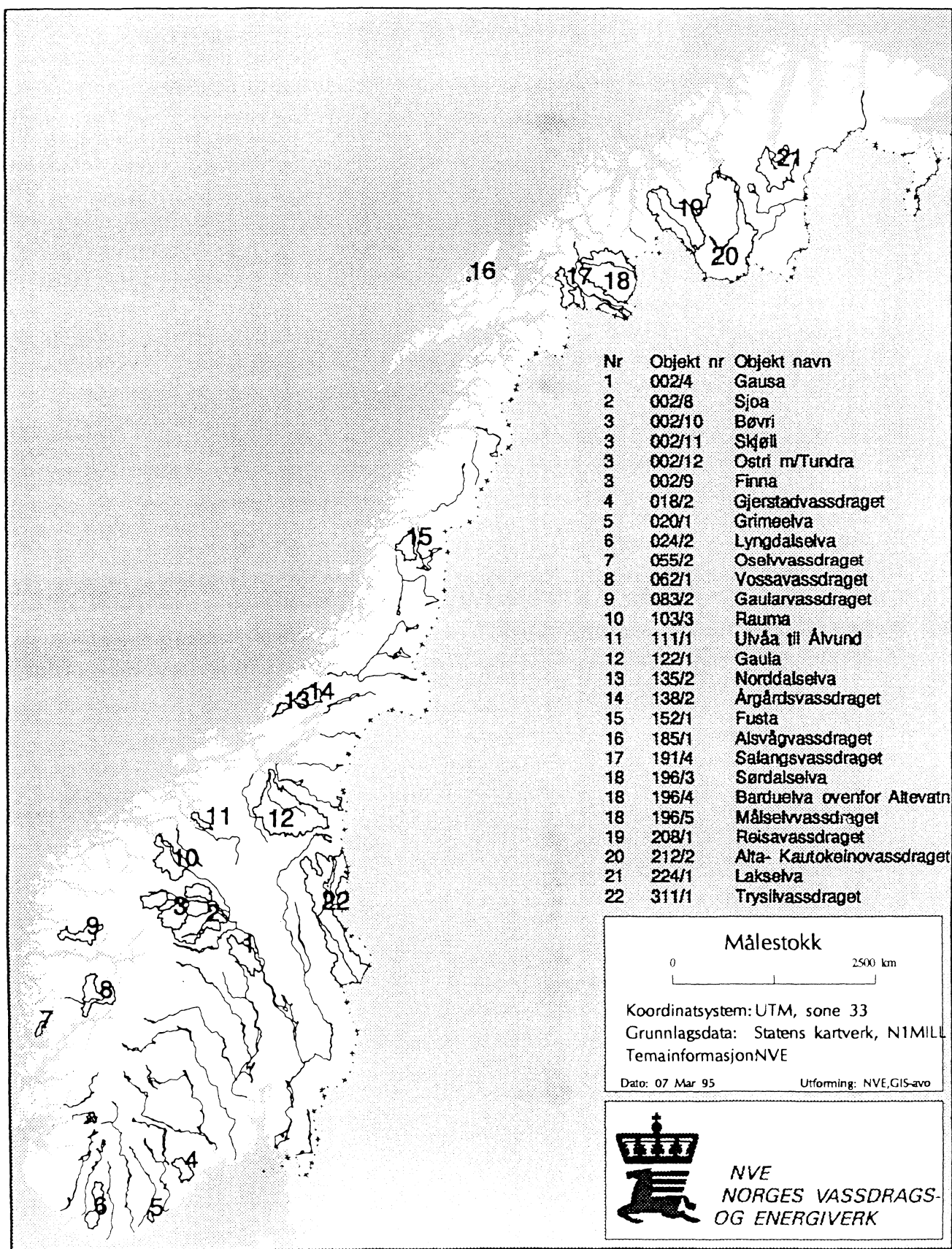
I kap. 2.1.3 følger en kort gjennomgang av hvordan differensiert forvaltning er utarbeidet i det enkelte vassdrag m.h.t.:

- organisering/deltakelse
- virkeområde
- bruk av klasser
- vurdering av inngrep
- tilknytning til annet planarbeid

Da gjennomføringen har skjedd med til dels meget forskjellig utgangspunkt for de forskjellige vassdragene, bærer også beskrivelsene av prosessene preg av dette.

Fra enkelte utprøvningsprosjekt foreligger det eller vil det foreligge rapporter, enten som (1) flerbruksplaner eller som (2) egne rapporter. Dette er tilfelle for Vassdrag i Ottadalføret (1), Gjerstadvassdraget (1), Grimeelva (1), Lyngdalsvassdraget (2), Oselvvassdraget (2), Vossavassdraget (2), Gaularvassdraget (2), Rauma (2), Ulvåa (Ålvundelva) (2), Norddalselva (1), Årgårdsvassdraget (2), Bardu-/Måselvvassdraget (1), Reisavassdraget (1), Alta-/Kautokeinovassdraget (1) og Trysilvassdraget (1).

Figur 1 viser en oversikt over beliggenheten til de vassdrag hvor utprøvningsprosjekt har funnet sted eller pågår.

Figur 1 Kart over utprøvningsvassdragene for DF.

2.1.3 De enkelte utprøvningsprosjekter

I gjennomgangen nedenfor er vassdragene oppført med objektnummer først, som refererer til verneplanen, og vassdragsnummer i parentes. Det er brukt navn i samsvar med Statens Kartverk. Der det lokalt er benyttet annet navn enn kartverkets er disse oppført i parentes.

002/4 Gausa (002.DDZ), Gausdal og Lillehammer kommuner, Oppland

Tidlig på høsten -94 forelå et høringsutkast til vannbruksplan for Gausavassdraget. Vannbruksplanen er utarbeidet i kommunal regi, med noe deltakelse fra andre myndigheter. Det ble i planprosessen bestemt at differensiert forvaltning ikke skulle være et tema i planen, men at det skulle beskrives som et tiltak for videre oppfølging i 1994-95. Dette forholdet framgår av tiltak 4.2.

002/8 Sjoa (002.DGZ), Vågå og Sel kommuner, Oppland

I 1993 forelå flerbruksplanen for Sjoa. Planen tar utgangspunkt i vassdragsvernet og er utarbeidet bl.a. for å sikre verneverdiene i vassdraget. Planen har ikke integrert differensiert forvaltning.

Planen er nå til politisk behandling i de respektive kommunene. Målsettingen er å integrere planen i de respektive kommuners kommuneplaner. Kommunene ønsker i denne sammenheng å innarbeide prinsippene fra differensiert forvaltning, og RPR vil bli lagt til grunn.

002/9, 10, 11 og 12 Vassdrag i Ottadalføret (002.DHZ), Skjåk, Lom, Vågå og Sel kommuner, Oppland

Som et samarbeid med kommunene er det utarbeidet en vassdragsplan for Otta. I planområdet inngår fire delfelt som er verna mot kraftutbygging: Finna, Bøvri, Skjøli og Ostri m/Tundra.

Vassdragsplanen har innarbeidet differensiert forvaltning for de delfeltene som er verna. Dette er gjort gjennom klasseinndeling av de aktuelle delfeltene. Det er benyttet tre klasser ved inndelingen av de verna delfeltene i Otta.

I planens generelle del er det tatt inn tabellen for vurdering av inngrep slik den framgår i NVE-publikasjon nr. 20 1992. Vassdragsplanen går inn for at disse benyttes som retningslinjer for planlegging og saksbehandling.

For hvert verna delfelt er det beskrevet tiltak som skal sikre den lokale oppfølgingen av vassdragsvernet. Generelle tiltak skal sikre at kommunene følger opp retningslinjer som gis, mens spesielle tiltak beskriver klasseinndelingene. Disse tiltakene tar med at det skal legges vekt på klasseinndeling, verneverdier og virkninger av inngrep ved vurdering av slike.

018/2 Gjerstadvassdraget (018.3Z), Gjerstad kommune, Aust-Agder

Det pågår vannbruksplanlegging i vassdraget. Som en del av denne prosessen ble det i samarbeid med kommunen, fylkesmannens miljøvernnavdeling og NVE utarbeidet et utkast til en klasseinndeling av vassdraget. Det er benyttet tre hovedklasser, men ingen strekning er plassert i klasse 3. Det er definert en klasse 2b for de mest uberørte strekningene av vassdraget. Det meste av vassdraget fra utløp til og med tettstedet Gjerstad er plassert i klasse 1.

Klasseinndelingen av Gjerstadvassdraget er ikke fulgt opp med gjennomgang av hvilke retningslinjer for inngrep som skal gjelde for dette vassdraget.

020/1 Grimeelva (020.1Z) (Stigselva), Lillesand, Birkenes og Grimstad kommuner, Aust-Agder

Det pågår vannbruksplanlegging også i dette vassdraget, og på samme måte som i Gjerstadvassdraget ble det i samarbeid med kommunene, fylkesmannens miljøvernnavdeling og NVE utarbeidet et utkast til en klasseinndeling av vassdraget. Foruten en strekning i vassdragets midtparti, som er definert å tilhøre klasse 3, er hele vassdraget plassert i klasse 2. Klasse 1 er ikke benyttet.

Heller ikke i Grimeelva er klasseinndelingen fulgt opp med retningslinjer for inngrep. Både i dette vassdraget og i Gjerstadvassdraget vil NVE følge opp dette senere.

024/2 Lyngdalselva (024.Z) (Lygnavassdraget), Lyngdal og Hægebostad kommuner, Vest-Agder

Arbeidet i Lygnavassdraget var organisert med en styringsgruppe og en arbeidsgruppe. Styringsgruppa besto av ordfører og rådmann fra Lyngdal og Hægebostad kommuner, fylkesmannens miljøvernnavdeling (vassdragsforvalter) og NVE. Arbeidsgruppa besto av en representant fra hver av de to kommunene (politisk), fylkesmannens miljøvernnavdeling og landbruksavdelingen, fylkeskommunens kulturavdeling, representanter fra grunneier-, elveeier- og skogeierlag, og til slutt var NVE Region Sør og NVE sentralt representert.

I Lygnavassdraget er utprøving av differensiert forvaltning begrenset til elvestrengen og elveslettene inn til dalsiden, i området fra innløpet til Rossevatn og sør til Kvavik, ved utløpet til Lyngdalsfjorden.

Da virkeområdet er sammenfallende med bosetningen i dalføret, ble bruk av klasser begrenset til klasse 1 og 2. Med unntak av Lyngdal sentrum og ytterligere fire mindre tettsteder som kommer i klasse 1, faller hele området inn under klasse 2.

Verneplan III-utvalgets vurdering sier at: "objektet representerer særdeles store verneverdier både for vilt og fisk, friluftsliv, naturvitenskap og kulturvitenskap. På grunn av sin uberørthet inneholder det kvaliteter som gjør det særlig godt egnet som referanseobjekt både i naturvitenskapelig og viltbiologisk sammenheng. Det faktum at vassdraget er nesten uten tekniske inngrep bidrar også til en stor friluftsmessig verdi". I de definerte tettstedsområdene må man forvente en viss aktivitet, selv om disse områdene innehar en rekke verdier som lå til grunn for vernet. En viss aktivitet og samtidig en ivaretagelse av

verneverdiene er mulig ved å fremheve de aktuelle verdier/lokaliteter under "spesielle forhold". På den måten tar man spesielle hensyn til verneverdiene/brukerinteressene i forhold til de bestemmelsene som ellers er gjeldende for området. Aktuelle verneverdier/brukerinteresser for klasse 1 områdene i Lygnavassdraget kan være deltaområde i Lygne, kulturmiljø, viktige gyte- og oppvekstområder, gravhauger, gravfunn, fuglefredningsområde, velutviklede meandere og badeplasser. Generelt kan det sies at enkelte inngreps typer blir strengere vurdert i klasse 2 områdene. Verneverdiene blir her, som i klasse 1 områdene, ivaretatt gjennom en omtale under spesielle forhold.

Ved oppstart av differensiert forvaltning i Lygnavassdraget, var tanken at dette arbeidet skulle være et forprosjekt til en flerbruksplan for vassdraget. I ettertid har det vist seg at det er manglende lokal interesse for en flerbruksplan, og differensiert forvaltning er av den grunn blitt et frittstående prosjekt.

Etter at arbeidet med differensiert forvaltning i Lygnavassdraget var kommet så langt at det forelå et produkt som kunne presenteres, ble det holdt åpne orienteringsmøter i begge kommuner. På møtene ble det orientert om bakgrunnen for arbeidet med differensiert forvaltning og status for dette arbeidet i Lygnavassdraget. Etter at arbeidet ble slutført ble styrene for de ulike grunneier-, skogeier- og elveeierlag fra begge kommuner invitert til et møte hvor det avsluttede prosjektet ble presentert.

055/2 Oselvvassdraget (055.7Z), Os og Bergen kommuner, Hordaland

I Oselvvassdraget er arbeidet med differensiert forvaltning utført av en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Bergen og Os kommuner (administrativt), fylkesmannens miljøvern avdeling og NVE Region Vest og sentralt.

I utgangspunktet er virkeområdet for differensiert forvaltning Oselvvassdragets nedbørfelt, med de begrensninger som følger av vassdragslovens virkeområde.

Oselvvassdraget, som har en rekke forgreninger, er inndelt i 4 klasser. Os og Søfteland er tettstedsområder i klasse 1. To av sidegrenene, som er preget av landbruksaktivitet, kommer i klasse 2, mens mellomliggende parti kommer i klasse 3. To adskilte felt i nedbørfeltets kildeområde skiller seg ut fra resterende deler av nedbørfeltet, med tanke på uberørthet, disse to feltene er plassert i en ekstra restriktiv klasse 4.

Ved oppstart av differensiert forvaltning i Oselvvassdraget eksisterte det allerede en flerbruksplan for vassdraget, som var behandlet og vedtatt i kommunen. Planen var til hjelp i arbeidet med differensiert forvaltning ved at den inneholdt en samling av faktiske opplysninger om vassdraget.

Da arbeidet i Oselvvassdraget startet, ble det informert om dette gjennom lokalavisen. I tillegg har Os kommune orientert om prosjektet på "Infotorget" i kommunehuset. Dette er et informasjonsforum der lokalbefolkningen kan møte for å få informasjon om ulike dagsaktuelle saker som kommunen er engasjert i. Det er ikke gjennomført tilsvarende informasjonsarbeid i Bergen kommune.

062/1 Vossavassdraget (062.Z), Voss kommune, Hordaland

Arbeidet i Vossavassdraget var organisert i en arbeidsgruppe og en referansegruppe. Arbeidsgruppa besto av representanter fra Voss kommune (administrasjonen), fylkesmannens miljøvernavdeling, NVE Region Vest og NVE sentralt. En fagkonsulent som hadde til oppgave å utforme rapporten var også med i arbeidsgruppa. Referansegruppa besto av lederne fra teknisk hovedutvalg, miljøvernutvalget, landbruksnemnda, kommuneplan-nemnda, varaordfører og en representant for grunneierne. Miljøvernleder var også med i referansegruppa, dette for å få et bindeledd mellom de to gruppene.

Vossavassdraget er kun vernet oppstrøms Vangsvatnet, og i utgangspunktet var det den verna delen av vassdraget hvor differensiert forvaltning skulle utprøves. Voss kommune så det imidlertid mest hensiktsmessig å bruke kommune og ikke vassdrag som forvaltningsenhet, dessuten var ytterligere to vassdrag innen kommunens grense vernet mot kraftutbygging; Granvinvassdraget og Undredalselvi. Differensiert forvaltning ble av denne grunn utprøvd for hele Vossavassdraget samt de deler av Granvinvassdraget og Undredalselvi som inngår i Voss kommune. I dette arbeidet er virkeområdet definert som vassdragenes nedbørfelt, med de begrensninger som ligger i vassdragslovens virkeområde.

Vossavassdraget viser stor variasjon i naturtyper fra høyfjell til lavland og inneholder meget store verneverdier både for vilt- og fiskeinteresser, friluftsliv, kulturvitenskap og naturvitenskap. Særlig store naturfaglige interesser er knyttet til delta- og våtmarksområdene i Strondavassdraget. I tillegg til at vassdraget inneholder et meget stort antall kulturminner, kan det sies at sammensetningen av kulturminner er særegen. Dette er deler av Verneplan III-utvalgets vurdering av Vossavassdraget. I arbeidet med differensiert forvaltning i Voss kommune har man etterstrebet å vurdere inngrepene i lys av de verdier som er nevnt ovenfor. For å kunne få et tilstrekkelig skille på forvaltningen mellom vernet og ikke vernet del av vassdraget, ble det behov for å dele klasse 2 i klasse 2a og klasse 2b og det samme for klasse 3. Selv innenfor den verna delen ble det behov for mer enn 3 klasser, her ble klasse 2 ytterligere splittet i klasse 2c. Totalt er det altså nyttet 6 klasser for inndeling av Vossavassdraget. De store naturfaglige interessene i Strondavassdraget ligger i et typisk klasse 2 område, men pga. de store verdiene ved Lundarvatnet-Lønavatnet-Åsbrekkgjete har dette området fått klasse 2c. Dette innebærer at man er mer restriktiv med tanke på inngrep i dette området enn i andre klasse 2-områder. Kulturminner opptrer oftest på svært avgrensede områder. Det er derfor i praksis vanskelig å skille ut disse områdene med en egen høyere klasse, for å ta vare på disse verdiene. Dette problemet er løst ved at lokalitetene med kulturminner, særlig i klasse 1 og 2, er omtalt under "spesielle forhold". Under spesielle forhold er det listet opp bruker- og verneinteresser, der man for verneinteressene må ta spesielle hensyn i forhold til bestemmelsene som gjelder for sonen generelt. Samme forhold er gjeldende for friluftsinnteresser. Den relativt liberale holdningen til fiskekultiveringstiltak gjenspeiler at fiskeinteressene var en viktig bakgrunn for vern av vassdraget. Elva i Teigdalen og Torfinno er to regulerte sidegrener til Vossavassdraget nedstrøms Vangsvatnet, og dermed utenfor den verna delen av vassdraget. Disse to dalførene har av den grunn fått en egen klasse 2a, som er den minst restriktive med tanke på inngrep i klasse 2 områder.

Da arbeidet med differensiert forvaltning startet forelå det et forslag til vannbruksplan for sentrale deler av Vossavassdraget. Planen var på samme måte som forslag til differensiert forvaltning, vedlegg til kommuneplanen for Voss kommune 1.1.1994-1.1.2006. I motset-

ning til forslaget om differensiert forvaltning av vassdrag i Voss kommune ble ikke vannbruksplanen vedtatt ved behandling av kommuneplanen høsten -94.

For å orientere lokalbefolkningen om det oppstartede arbeidet med differensiert forvaltning, ble emnet omtalt i lokalpressen i forbindelse med kunngjøring om rullering av kommuneplanen. I tillegg hadde representantene i referansegruppa ansvar for å orientere sine folk. Miljøvernleder i kommunen hadde ellers ansvar for at politikerne var løpende orientert om arbeidet.

083/2 Gaularvassdraget (083.Z), Gaular, Førde og Balestrand kommuner, Sogn og Fjordane

Prosjektet i Gaularvassdraget er organisert i en styringsgruppe og en arbeidsgruppe. Styringsgruppa består av representanter fra de tre kommunene Førde, Gaular og Balestrand (politisk), fylkesmannens miljøvernavdeling og NVE Region Vest. I styringsgruppa deltar også leder og sekretær i arbeidsgruppa. Arbeidsgruppa består av representanter fra de tre kommunene (administrativt), fylkesmannens miljøvernavdeling og NVE Region Vest.

Virkeområdet for differensiert forvaltning er i utgangspunktet hele Gaularvassdragets nedbørfelt, med de begrensninger som ligger i vassdragslovens virkeområde.

Gaularvassdragets nedbørfelt får sannsynligvis en 3-delt klasseinndeling.

Det er planer om flerbruksplanlegging i Gaularvassdraget, et samarbeidsprosjekt mellom Førde, Gaular og Balestrand kommuner. Differensiert forvaltning kan knyttes til dette fremtidige planarbeidet ved at det kan fungere som rammer for de tiltakene som blir foreslått i en eventuell handlingsplan i flerbruksplanarbeidet.

Det er relativt tidlig i prosessen med differensiert forvaltning i Gaularvassdraget, og det har av den grunn ikke gått ut samlet informasjon om prosjektet. Dette vil først skje etter at rammene for arbeidet er klare.

103/3 Rauma (103.Z), Rauma og Lesja kommuner, Møre og Romsdal og Oppland

I Rauma er arbeidet organisert i en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Rauma og Lesja kommuner (administrativt), fylkesmannens miljøvernavdeling i Møre og Romsdal, fylkeskommunen i Møre og Romsdal (nærings- og miljøavd.) og NVE Region Vest.

Differensiert forvaltning vil bli utarbeidet for elvestrengen og elveslettene i dalbunnen.

Det er ikke gjort noen endelig klasseinndeling av vassdraget, men det ser ut for å følge det anbefalte opplegget med en 3-deling.

Vurdering av de ulike inngrepstypene i de tre klassene er ennå ikke gjennomført.

Arbeidet med differensiert forvaltning er ikke knyttet opp mot andre arbeid som flerbruksplan eller rullering av kommuneplan.

111/1 Ulvåa til Ålvund (111.5Z) (Ålvundelva), Sunndal kommune, Møre og Romsdal

For Ulvåa har en arbeidsgruppe stått for utarbeidelse av et forslag til differensiert forvaltning. Gruppen har bestått av representanter fra Sunndal kommune (administrativt), fylkesmannens miljøvern-avdeling, fylkeskommunen (nærings- og miljøavd.), NVE Region Midt-Norge og NVE sentralt.

I utgangspunktet er virkeområdet til differensiert forvaltning Ulvåas nedbørfelt, med de begrensningene som ligger i vassdragslovens virkeområde. Det blir særlig fokusert på hovedelva og de større sidebekkene.

Ulvåa er inndelt i 3 klasser, i tillegg er Innerdalen vernet etter naturvernloven som Innerdalen landskapsvernområde.

Sunndal kommune har utarbeidet brosjyre, som informerer om arbeidet med differensiert forvaltning i Ulvåa. Denne er sendt til alle husstander i nedbørfeltet til Ulvåa.

122/1 Gaula (122.Z), Melhus, Midtre Gauldal og Holtålen kommuner, Sør-Trøndelag

Som et samarbeid mellom kommunenes miljøvern-rådgivere, fylkesmannens miljøvern-avdeling og NVE ble det utarbeidet et utkast til klasseinndeling for vassdraget. Det er benyttet 3 hovedklasser for inndeling av Gaula, men klasse 1 og 2 er oppdelt i a og b. Dette er gjort for å fange opp elvestrekninger og vassdragsnære områder som er sterkt berørt av inngrep uten at dette direkte er knyttet til bosetning i området. Eksempel på slike inngrep er kraftutbygging og veier/jernbane.

Arbeidet er ikke videreført med utarbeidelse av retningslinjer for forvaltning innenfor hver klasse, men det foreligger en plan for oppfølging.

Samtidig som det er utarbeidet et utkast til klasseinndeling av Gaula, har fylkesmannens miljøvern-avdeling startet opp registrering av inngrep i vassdraget. Det er uttrykt ønske om at strategien for den videre forvaltningen av vassdraget må utarbeides etter en nøyere kartlegging av vassdragets status m.h.t. inngrep. Også datagrunnlaget m.h.t. verneverdier må styrkes i denne sammenheng.

Det er også uttrykt ønske om at det gjøres bruk av EDB-baserte metoder for revidering av klasseinndelingen med utgangspunkt i digitalisert informasjon om inngrep og verneverdier i vassdraget. Det har i 1994 skjedd en utprøving av dette ved vassdragsregisteret i NVE.

135/2 Norddalselva (135.AZ), Åfjord kommune, Sør-Trøndelag

En gruppe med representanter fra kommunen (administrativt), fylkesmannens miljøvern-avdeling og NVE Region Midt-Norge har utarbeidet et forslag til differensiert forvaltning.

Arbeidet med differensiert forvaltning er ikke avsluttet, men det ser ut til at Norddalselva blir inndelt i tre klasser.

Vurdering av inngrepstyper er ennå ikke gjennomført.

Det er nylig utarbeidet flerbruksplan for Stordalselva og Norddalselva i Åfjord kommune. Som et tiltak i handlingsplanen inngår at differensiert forvaltning skal legges til grunn ved utarbeidelse av reguleringsplaner.

138/2 Årgårdsvassdraget (138.Z), Namdalseid kommune, Nord-Trøndelag

Differensiert forvaltning i Årgårdsvassdraget går parallelt med en flerbruksplanprosess. Arbeidet med flerbruksplanen er organisert i en styringsgruppe, prosjektleder og tre underliggende faggrupper, der arbeidet med differensiert forvaltning inngår i den ene av faggruppene; Tilrettelegging for miljø- og ressursikring. Styringsgruppa består av representanter fra kommunen (administrativt og politisk), innlandsfiske- og viltneimda, fjellstyret, jeger- og fiskefor., elveeierlaget, fagлага og fylkeskommunen. Faggruppe 1, som omhandler differensiert forvaltning, består av representanter fra kommunen (administrativt og politisk), fjellstyret, elveeierlaget, fylkesmannens miljøvernavdeling, fylkeskommunen og NVE Region Midt-Norge.

I Årgårdsvassdraget blir differensiert forvaltning utprøvd for selve vannstrengen og et 100 meters belte ut fra denne.

Vassdraget er inndelt i tre hovedklasser, der kl 2 og 3 er ytterligere inndelt i a og b.

Inngrep er vurdert både med hensyn til restriktivitetsgrad (1-4) og konsekvens av inngrepet. Inngrep er vurdert ulikt i selve vannstrengen og i 100 m beltet, med en mer restriktiv holdning til inngrep i vannstrengen enn i de omkringliggende områdene.

Det ble tidlig i flerbruksplanprosessen bestemt at prosjektet skulle samkjøres med en pågående rullering av kommuneplanens arealdel i Namdalseid, med tanke på integrering i denne. Flerbruksplanen skal fremmes som temaplan for alle berørte kommuner. En temaplan er ikke bindende for kommunen, men tilråninger som kan innarbeides i de ordinære planene. Gjennom en omfattende deltakelse i temaplanarbeidet skal relevante bruker- og verneinteresser være ivaretatt.

152/1 Fusta (152.Z), Vefsn kommune, Nordland

Fusta var et av eksempelvassdragene i NVE-publikasjon nr. 20 1992. Tilbakemelding på opplegget var i første omgang positivt. Kommunen startet etter dette med vannbruksplanlegging i vassdraget. Differensiert forvaltning og prinsippene i RPR skulle danne grunnlaget for vannbruksplanen.

Vannbruksplanarbeidet stoppet etter hvert opp. Det var ikke politisk vilje til gjennomføring av planprosessen, men videreføring ville skje når det ble fattet vedtak om RPR.

185/1 Alsvågsvassdraget (185.1Z), Øksnes kommune, Nordland

NVEs initiativ for differensiert forvaltning av Alsvågsvassdraget er i liten grad fulgt opp, både fra NVE og kommunens side. Kommunen har imidlertid vurdert vassdragets status i forbindelse med kommuneplanleggingen.

Øksnes kommune foreslår at det utarbeides reguleringsplan for området nærmest Alsvåg-vatnet. Vatnet er et sentralt element i vassdraget. I reguleringsplanen foreslås at det ikke skal være tillatt med spredt bolig-, ervervs- og fritidsbebyggelse rundt vatnet, som ellers reguleres til LNF-område. Langs utløpselva foreslås forbud mot fritidsbebyggelse og forbud mot bygge- og anleggstiltak nærmere vassdraget enn 50 meter.

191/4 Salangsvassdraget (191.Z), Salangen og Bardu kommuner, Troms

Salangsvassdraget var et av de vassdragene som var med som eksempel vassdrag i NVE-publikasjon nr. 20 1992. Arbeidet er i noen grad videreført i Salangen kommune som en del av kommuneplanleggingen, mens videreføringen i Bardu ikke har funnet sted pga. manglende bemanning innenfor plansektoren.

196/3, 4 og 5 Bardu-/Målselv vassdraget (196.Z), Målselv og Bardu kommuner, Troms

Vassdraget var i utgangpunktet ikke med som utprøvningsvassdrag for differensiert forvaltning. Det ble i 1993 igangsatt vannbruksplanlegging i vassdraget i regi av Bardu og Målselv kommuner. Differensiert forvaltning ble i slutfasen tatt inn som et tema i planen.

Planen er avgrenset til å gjelde hovedelvene og større sideelver, i de fleste tilfeller så langt opp som det finnes bosetning. Planen gjelder for vannstrengen og nærområdene som det knytter seg spesielle interesser eller aktiviteter til, et belte som strekker seg inntil ca. 500 m fra elva.

Klasseinndeling er foretatt i hele vassdraget innenfor planområdet, og ikke bare i de delene som er vernet (Målselva fra samløp med Barduelva, og 2 delfelt i Barduelva: Sjørdalselva og Barduelva ovenfor Altevatn).

Det er definert 4 klasser. Klasse 1, 2 og 4 tilsvarende de anbefalte klassene (1, 2 og 3), mens klasse 3 er beholdt vassdragsstrekninger som er betydelig berørt av kraftutbygging, men som har store lokale/regionale friluftsinnteresser.

Vassdraget er inndelt i 18 soner etter en grov vurdering av vassdragets status m.h.t. tekniske inngrep, ferdsel, naturfaglige verdier osv. som er kartfestet og beskrevet. For hver sone beskrives viktige brukerinteresser, tekniske inngrep og viktige naturfaglige verdier. Fire soner er plassert i klasse 1, seks soner i klasse 2, to soner i klasse 3 og seks soner i klasse 4. I bebodde områder utgjør klasse 2 den klart største klassen.

I planen angis det i to tabeller hvor restriktivt inngrep hhv. i og utenfor vannstrengen skal vurderes. Dette har utgangspunkt i tabellen som er brukt i NVE-publikasjon nr. 20 1992. Det er i vannbruksplanen lagt en noe mer restriktiv holdning til forurensning, fjerning av kantskog og flom- og erosjonssikring enn hva som er foreslått i publikasjonen, mens drikkevannsforsyning ønskes vurdert mindre restriktivt. I planen er det også gjort en vurdering av mange inngreptyper som ikke berører vannsystemet direkte. Dette gjenspeiler den lokalt ønskede utvikling i de vassdragsnære områdene.

208/1 Reisavassdraget (208.Z), Nordreisa kommune, Troms

Vannbruksplanen for Reisavassdraget er utarbeidet lokalt med liten deltakelse fra regionale og sentrale myndigheter.

Virkeområdet for vannbruksplanen er ikke klart definert. I planen defineres et 50-metersbelte langs hovedelva og 5 sideelver. Hensikten med dette er at det skal danne grunnlaget for lokal planlegging i tråd med RPR.

Det er definert 4 klasser for Reisavassdraget. Klasse 1-3 er som de anbefalte, mens klasse 4 kjennetegnes av lite inngrep og menneskelig påvirkning, men store bruksverdier knyttet til friluftsliv. Klassene er fyldigere beskrevet enn i NVE-publikasjon nr. 20 1992 med utgangspunkt i den reelle situasjonen i vassdraget.

Det er ikke i detalj vurdert hvilke inngrep som bør/ikke bør kunne gjennomføres i vassdraget.

Differensiert forvaltning har en lite fremtredende plass i planen. Videreføring av differensiert forvaltning er tatt inn som tiltak 2.5, 2.6 og 2.7. Tiltak 2.5 beskriver kategoriinndeling/klasseinndeling som et middel for bedre å kunne ivareta viktige verdier. I utarbeidelsen av planen foretas en slik inndeling. I tiltak 2.6 defineres en ny klasse, klasse 4, og det nevnes hvilke områder som skal høre med i denne klassen. I tiltak 2.7 defineres et vassdragsbelte som strekker seg 50 m på hver side av elva. Som effekt av de nevnte tiltakene angis en enklere forvaltning av vassdraget.

212/2 Alta-/Kautokeinovassdraget (212.Z), Alta og Kautokeino kommuner, Finnmark

Alta og Kautokeino kommuner har innarbeidet differensiert forvaltning i sin flerbruksplan for vassdraget. Arbeidet har vært organisert lokalt. NVE har hatt observatørstatus i styringsgruppa.

Begrepet "vassdragsområde" er brukt for vannstrengen og det vassdragsnære arealet. Vassdragsområdet er avgrenset på kart. Det er til dels betydelige arealer som er definert som vassdragsnært område.

Det er i vannbruksplanen ikke skilt mellom den delen av vassdraget som er vernet og den delen som ikke er vernet (utbygget til kraftformål) med tanke på differensiert forvaltning.

Det er definert 4 klasser for vassdraget, hver klasse med forskjellige restriksjonsgrader i forhold til inngrep. Klasse 1 og 2 er tilnærmet lik de tilsvarende anbefalte klassene. Klasse 4 tilsvarer den anbefalte klasse 3, mens klasse 3 i vannbruksplanen skiller seg ut ved at området er preget av fritidsbebyggelse. I tabellform framgår det at ulike inngrep i og i tilknytning til vassdraget skal vurderes med ulik grad av restriktivitet i den enkelte klasse.

Det er gjennomført en inndeling av vassdraget i 12 soner som er presentert på et vedlagt kart. Inndelingen er framkommet etter en grov vurdering av vassdragets status m.h.t. tekniske inngrep, naturfaglige verdier, ferdsel m.v. For hver sone er det gitt en oversikt

over viktige brukerinteresser, tekniske inngrep og viktige naturfaglige verdier. Tre soner er plassert i klasse 1, fire soner i klasse 2, fire soner i klasse 3 og seks soner i klasse 4.

Differensiert forvaltning er også beskrevet som tiltak (tiltak nr. 7). Her er kommunene gitt ansvaret for oppfølgingen. I og med at klasseinndelingen er gjennomført, vil tiltaket innebære at arbeidet videreføres konkret i den lokale vassdrags- og arealforvaltningen. Tiltaket skal sikre en god balansegang mellom bruk og vern av vassdraget.

I to tabeller i planen angis i hvor stor grad inngrep i og utenfor vannstrengen skal vurderes restriktivt eller ikke. Dette har utgangspunkt i tabellen som er brukt i NVE-publikasjon nr. 20 1992.

Det er i vannbruksplanen lagt en noe mer restriktiv holdning til forurensning, fjerning av kantskog og flom- og erosjonssikring enn hva som er foreslått i publikasjonen, mens drikkevannsforsyning ønskes vurdert mindre restriktivt. I planen er det også gjort en vurdering av mange inngrepstyper som ikke berører vannsystemet direkte. Dette gjenspeiler den lokalt ønskede utvikling i de vassdragsnære områdene.

224/1 Lakselva (224.Z), Porsanger kommune, Finnmark

I en tidlig fase i vannbruksplanleggingen for Lakselva i Porsanger kommune, ble det fra lokalt hold ytret ønske om at det ville være interessant å trekke inn prinsippene fra differensiert forvaltning. NVE tok ikke initiativ til direkte samarbeid med kommunen, men oppfordret denne å ta differensiert forvaltning inn i vannbruksplanen. Dette er til nå ikke fulgt opp lokalt.

311/1 Trysilvassdraget (311.Z) (Femund-/Trysilvassdraget), Trysil, Engerdal, Rendalen, Tolga, Os og Røros kommuner, Hedmark og Sør-Trøndelag

Arbeidet med differensiert forvaltning av Trysilvassdraget har skjedd som en del av vannbruksplanlegginga i vassdraget. Dette er ledet av Hedmark fylkeskommune, og planen utarbeides formelt som en fylkesdelplan. Planarbeidet er i en slutfase, og høring vil finne sted tidlig i 1995. Det legges opp til behandling i fylkestinget før sommeren.

De seks kommunene som berøres av planen har hatt en sentral plass i arbeidet, både i styringsgruppa og i prosjektgruppa. I tillegg til disse gruppene har det vært etablert en faglig referansegruppe. NVE har vært representert både i prosjektgruppa og i referansegruppa.

Differensiert forvaltning er tatt inn som premiss i grunnlaget for planen. Vassdraget er i planen inndelt i tre hovedklasser. Klasse 2 har to underklasser. Dette er gjort for å fange opp ulikhetene som finnes i spredt bosatte områder i dette store vassdraget.

En fylkesdelplan skal samordne statens, fylkeskommunens og kommunenes interesser innenfor planområdet. Pga. denne overordnede målsettingen, er det ikke utarbeidet detaljerte retningslinjer for inngrep i vassdraget. Retningslinjene for differensiert forvaltning er knyttet til den enkelte klasse og har en nokså generell karakter. Det er også

innarbeidet i planen retningslinjer for kommunenes planlegging innen den enkelte klasse. Disse tar utgangspunkt i RPR som ble vedtatt i planarbeidets slutfase.

Fylkesdelplanen følges opp både gjennom iverksettelse av en rekke tiltak som er beskrevet, og gjennom den enkelte kommunes planprosesser.

2.1.4 Fagsamling og erfaringsseminar

Det er i løpet av prosjektperioden avholdt to landsdekkende samlinger der hensikten har vært å innhente erfaringer og synspunkter omkring differensiert forvaltning av verna vassdrag fra de som på regionalt og lokalt nivå senere skal anvende det nye forvaltningsverktøyet.

Første samling fant sted på Voksenåsen hotell 19.-20. april 1994 og omfattet rundt 40 deltakere. Invitasjon til denne samlingen ble sendt til fylkesmannen i samtlige fylker, og hensikten med denne samlingen var i første rekke å informere om prosjektet og videre skape motivasjon for å prøve ut opplegget med differensiert forvaltning i utvalgte vassdrag lokalt.

Andre samling ble gjennomført på Olavsgaard hotell 24.-25. november 1994 og omfattet rundt 50 deltakere. Invitasjonen var denne gangen begrenset til kommuner, fylkeskommuner og fylkesmannsembeter som har vært direkte involvert i utprøving av differensiert forvaltning. Hensikten med denne samlingen var i første rekke å innhente synspunkter og erfaringer fra de lokale utprøvningsprosessene rundt om i landet.

Ut fra disse to samlingene har prosjektet trukket ut en del erfaringer og problemstillinger som gjennomgående ser ut til å gjelde alle de lokale utprøvningsprosessene. Disse erfaringene er videre tatt inn som en del av grunnlaget for de anbefalinger som prosjektet etter hvert har munnet ut i. Følgende forhold synes særlig viktige:

- * Den lokale holdningen til DF varierer fra vassdrag til vassdrag alt etter hvilket forhold lokalmiljøet var hatt til verneplanarbeidet. Det er imidlertid stort sett forståelse for behovet for en viss styring av utviklingen i vassdragene når disse først er vernet.
- * Punktet over viser videre at det er behov for individuelle tilpasninger vassdragene imellom, både når det gjelder klasseinndeling og valg av forvaltningsregler ut fra lokale holdninger og varierende problemstillinger. Fleksibilitet blir dermed et viktig stikkord.
- * Lokalt oppfattes ofte prosessen bak inndelingen av vassdragene i ulike forvaltningsklasser med forskjellige kjøreregler som minst like viktig som sluttresultatet. Prosessen gir lokalt eierforhold til inndelingen, øker forståelsen for verne verdiene, høyner den lokale status for vassdragsvernet og øker videre forståelsen forvaltningsnivåene i mellom.

- * I forholdet til punktet over synes kontakten med grunneier- og rettighetshaversiden å være særlig viktig. RPR og delvis også DF vil i mindre grad kunne styre primær næringens aktivitet langs vassdragene, og det er derfor viktig at det skapes forståelse for og holdninger til vassdragsvernet på grunneiersiden.
- * RPR synes lokalt å bli oppfattet som noe mer kontroversielt enn DF.
- * Det er generelt et stort informasjonsbehov omkring de nye strategiene for forvaltning av verna vassdrag. Det synes å være en stor pedagogisk utfordring å formidle både forskjellene og likhetspunktene mellom RPR og DF. For NVEs del blir det særlig viktig å synliggjøre behovet for og hensikten med DF.
- * Kunnskapsnivået om verneverdier og inngrep i verna vassdrag er ofte svært mangelfullt. Dette kan bedres med økt informasjonsflyt fra sentrale/regionale myndigheter til lokale myndigheter. Samtidig må datagrunnlaget forbedres.

2.2 FORBEDRING AV KUNNSKAPSGRUNNLAGET I VERNEPLAN III/IV

2.2.1 Utarbeidelse av fagrapporter fra utvalgte vassdrag i Verneplan III/IV

Forutsetningen for å kunne forvalte verna vassdrag i tråd med intensjonene med verneplanen, er å kjenne til de verdier som lå til grunn for vernet. For vassdrag i Verneplan III og IV er verneverdiene relativt godt dokumentert, men det har manglet en samlet oversikt over forholdene i det enkelte vassdrag. NVE har i den anledning tatt initiativet til og finansiert utarbeidelse av en fagrapport over eksisterende viten for en rekke vassdrag i Verneplan III og IV. Rapporten inneholder en naturfaglig beskrivelse, eksisterende og planlagte inngrep og brukerinteresser for det enkelte vassdrag. Det er utarbeidet fagrapport for følgende vassdrag; Lakselva (Finnmark), Reisavassdraget (Troms), Alsvåg-vassdraget (Nordland), Årgårdsvassdraget og Ognå (Nord-Trøndelag), Rauma (Møre og Romsdal), Gaularvassdraget (Sogn og Fjordane), Sjøa (Oppland), Atna (Hedmark/Oppland), Vossavassdraget (Hordaland), Lyngdalselva (Vest-Agder) og Grimeelva (Aust-Agder). Rapporten, som er utarbeidet av fagkonsulent Ole Kristian Spikkeland, blir utgitt i NVEs publikasjonsserie.

2.2.2 Dokumentasjon av verneverdier fra utvalgte vassdrag i Verneplan I/II

I forhold til vassdrag i Verneplan III/IV er dokumentasjonen av verneverdiene i vassdrag fra Verneplan I og II av mer varierende art.

For å bedre beslutningsgrunnlaget for forvaltningen ved vurdering av tiltak/inngrep i verna vassdrag har NVE utført en dokumentasjon av verneverdier i et utvalg vassdrag i Verneplan I/II innen fagfeltene geofag og botanikk. Vassdrag ble valgt der behovet for en slik dokumentasjon ble sett på som størst. For følgende vassdrag ble geofaglige og

botaniske verdier dokumentert: Lyngsdalselva, Navitelva, Kvænangselva, Nordbotnelva, Badderelva og Storelva (Burfjorden) i Troms, samt Storelva (Storfjorden), Langfjordvassdraget, Vesterelva (Meskfjorden), Reppenelva og Nyelva i Finnmark. I tillegg ble geofaglige verdier dokumentert i Håelva og Fuglestadelva i Rogaland, Norangselva, Bondalselva og Solnørvassdraget i Møre og Romsdal, Steinsdalselva, Hofstadelva, Norddalselva, Bergselva og Grytelva i Sør-Trøndelag og Salangselva i Troms. Deler av arbeidet er publisert i NVE-publikasjon nr. 17 1993, mens resterende deler er under utarbeidelse.

2.3 INFORMASJON OM VERN VASSDRAG OG FORVALTNING AV VERN VASSDRAG

Etter initiativ fra Nærings- og energidepartementet og Miljøverndepartementet startet NVE og DN vinteren -92/93 et samarbeid om utarbeidelse av informasjonsmaterieell om verna vassdrag generelt og forvaltningen av verna vassdrag.

Det ble lagt opp til utarbeidelse av en informasjonspakke bestående av 3 deler. En brosjyre skulle utarbeides med den naturinteresserte allmennhet som målgruppe. Det skulle lages en transparentserie med et tilhørende foredrag for bruk av miljøvern- og vassdragsmyndighetene, i første rekke fylkesmannens miljøvernavdelinger og NVE. Målgruppen for foredraget ville være kommuner og andre interesserte grupper. Til sist skulle det utarbeides et fyldigere informasjonsmateriale til bruk av forvaltningen, med kommunene som den primære målgruppen. Dette materialet skulle presenteres i ringpermformat som ville gi en ønsket fleksibilitet m.h.t. eventuell oppdatering av materialet senere.

Informasjonsmaterialet forutsettes ferdigstilt tidlig i -95. Det vil følges opp av NVE, DN og fylkesmannen, bl.a. med regionale seminarer våren -95.

3 ERFARINGER OG KONKLUSJONER

3.1 ORGANISERING OG SAMARBEIDSFORMER

Organisering og samarbeidsformer har vært høyst forskjellig i de ulike utprøvningsvassdragene, alt fra tunge organiseringer med styringsgruppe, arbeidsgruppe og referansegruppe til mindre arbeidsgrupper. Det er flere grunner til at prosjektene har hatt en ulik organisering. For det første var det en bevisst holdning fra NVEs side å koble differensiert forvaltning til andre eksisterende prosjekt og planarbeid i kommunene. Dette ble gjort f.eks. ved kobling til flerbruksplanarbeid, kobling direkte til kommunens kommuneplan, eller at differensiert forvaltning var et frittstående prosjekt. Den ulike koblingen mot andre prosjekt har resultert i ulike måter å organisere arbeidet på i utprøvningsvassdragene.

I de tilfeller den mer tunge organiseringsmodellen er brukt, har styringsgruppa vært sammensatt av kommunepolitikere i tillegg til representanter fra fylkesmannens miljøvern avdeling og NVE. Det har vært nyttig å trekke inn kommunepolitikere i dette arbeidet, først og fremst for å lette beslutningsprosessen som senere kommer ved at kommunen gjerne skal godkjenne opplegget for differensiert forvaltning gjennom behandling av kommuneplanen. Det kan imidlertid være en fare at denne organiseringen resulterer i en tung prosess og involverer mange aktører. Det har imidlertid vist seg at selve prosessen er svært viktig, både ved at den er holdningsskapende og dessuten gir et større eierforhold til vassdragets verdier lokalt.

Sammensetningen av arbeidsgrupper har vært forskjellig i de ulike utprøvningsvassdragene. Enkelte arbeidsgrupper har hatt en bred deltakelse med representanter fra kommune, fylkeskommune, fylkesmannens miljøvern avdeling, grunneiere og NVE. I andre arbeidsgrupper har deltakelsen vært redusert til et fåtall representanter fra kommunene, fylkesmannens miljøvern avdeling og NVE. Der deltakelsen i arbeidsgruppa har vært begrenset, har man i enkelte tilfeller etablert en referansegruppe for å fange opp de ulike brukerinteressene i vassdraget samt representanter fra lokalpolitikken.

Det bør også nevnes at det for et fåtall av utprøvningsvassdragene er gjort en klasseinndeling på et administrativt nivå, uten at arbeidet ennå er fulgt opp med en gjennomgang av hvilke retningslinjer som skal gjelde for aktuelle klasser.

I enkelte utprøvningsvassdrag har arbeidet med differensiert forvaltning, på ulike måter, blitt koblet til flerbruksplanarbeid. I flere av vassdragene er differensiert forvaltning skissert som et tiltak i handlingsplanen, i andre vassdrag har differensiert forvaltning blitt gjennomført med klasseinndeling og retningslinjer parallelt med flerbruksplanprosessen. Til slutt er også differensiert forvaltning gjennomført som et forprosjekt for en flerbruksplan, for på den måten å danne rammer for det videre arbeidet med flerbruksplanen.

Gjennom koblingen til flerbruksplanarbeidet har differensiert forvaltning fått ulik tilknytning til både kommuneplan og fylkesdelplan. Det kan også nevnes at differensiert forvaltning for ett prøvevassdrag følger som vedlegg til kommuneplanens arealdel, uten noen tilknytning til flerbruksplanarbeidet. I de tilfeller differensiert forvaltning ikke er

koblet til flerbruksplan, kommuneplan eller fylkesdelplan står den som et frittstående arbeid.

Med de erfaringer som er gjort gjennom utprøvingsvassdragene går vi inn for at klasseinndeling av aktuelle vassdrag blir gjennomført i tett samarbeid mellom NVE, fylkesmannens miljøvernavdeling og de aktuelle kommuner. Dersom det fra kommunenes side er ønskelig med deltakelse fra ulike brukerinteresser, er dette en samordningsoppgave for den enkelte kommune. Gjennom den skisserte deltakelsen vil man kunne oppnå den samordning av differensiert forvaltning og rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag som er omtalt i St.prp. nr. 1. (1994-95) fra Nærings- og energidepartementet.

3.2 KLASSEINNDELINGEN

Det var i utgangspunktet anbefalt en inndeling av vassdragene i inntil 3 klasser. Tabellen under viser en oversikt over hvordan klasseinndelingen har vært foretatt i de vassdragene hvor differensiert forvaltning har vært utprøvd.

VASSDRAG	KLASSER	Merknader
Vassdrag i Ottadalføret	3	
Gjerstadvassdraget	3	En underklasse definert under klasse 2. Klasse 3 ikke benyttet.
Grimeelva (Stigselva)	3	Klasse 1 er ikke benyttet
Lyngdalselva (Lygnavassdraget)	3	Kun klasse 1 og 2 er benyttet
Oselvassdraget	4	Klasse 4-områder: skiller seg ut pga. uberørthet
Vossavassdraget	3	Klasse 2 og 3 er inndelt i underklasser. To underklasser er forbeholdt ikke-verna vassdrag
Gaularvassdraget	3	Foreløpig
Rauma	3	Foreløpig
Ulvåa til Ålvund (Ålvundelva)	3	
Gaula	3	Klasse 1 og 2 er inndelt i underklasser.
Norrdalselva	3	Foreløpig
Årgårdvassdraget	3	Klasse 2 og 3.
Bardu-/Målselvassdraget	4	En klasse for regulerte strekninger med store friluftsjntresser
Reisavassdraget	4	En klasse i lite berørte områder med store friluftsjverdier
Alta-/Kautokeinovassdraget	4	En klasse i lite berørte områder med fritidsbebyggelse
Trysilvassdraget	3	Klasse 2 er inndelt i underklasser.

Tabell 1. Oversikt over gjennomført klasseinndeling i utprøvjngsvassdrag for differensiert forvaltning

Som det framgår av tabellen, har det i de fleste utprøvjngsvassdrag vært benyttet 3 hovedklasser, selv om det ofte har vært definert underklasser. Den anbefalte 3-delingen synes derfor hensiktsmessig.

Bruk av flere enn 3 klasser er på ingen måte uforenlig med et differensiert forvaltningsopplegg. Den anbefalte 3-delingen framkom gjennom en samordning med forslaget til RPR for verna vassdrag, men heller ikke i forhold til disse retningslinjene vil definering av nye klasser utgjøre noe problem. 3-delingen er her anbefalt, men det åpnes for at andre/flere klasser kan defineres.

Flere kommuner har hatt ønske om å foreta klasseinndeling for differensiert forvaltning av vassdrag som ikke er verna mot kraftutbygging, bl.a. Alta, Bardu og Voss. Dette synliggjør et behov for en modell for forvaltning av vassdrag generelt. Målsettingen med differensiert forvaltning har vært å forbedre forvaltningen av verna vassdrag m.h.t. å ivareta verneverdiene. Det er derfor viktig at bruk av forvaltningsopplegget i andre vassdrag ikke må forringe kvaliteten på forvaltningen av verna vassdrag.

I de fleste vassdrag som er delt inn i klasser, har dette skjedd på grunnlag av en skjønnsmessig vurdering av inngrepsstatus og arealtilstand. Det har allikevel i de fleste tilfeller vært vurdert hvorvidt kjente verneinteresser skulle innvirke på klasseinndelingen, og det har vært en åpning for at dette skulle kunne skje. Eksempel på dette finner vi bl.a. i Vossavassdraget, hvor klasse 2c er etablert nettopp på grunn av verneinteressene. For øvrig har en vanlig fremgangsmåte vært å beskrive kjente verneinteresser sammen med kjente brukerinteresser innenfor den enkelte sone i vassdraget.

3.3 VURDERING AV INNGREP INNENFOR KLASSENE

Sentralt i et differensiert forvaltningsopplegg inngår at inngrep skal vurderes med ulik grad av restriktivitet. Hvordan er avhengig av hvilke mulige skadevirkninger det vil ha på verneverdier.

Utpøvingen av et differensiert forvaltningsopplegg lokalt var bl.a. en gjennomgang med lokalforvaltningen om hvorvidt det er hold i de retningslinjer for inngrep som er beskrevet i NVE-publikasjon nr. 20 1992 med utgangspunkt i en klasseinndeling. Dette ville komme fram gjennom møter med kommunene, og gjennom de vassdragsspesifikke retningslinjene som ble utarbeidet gjennom denne prosessen.

Under følger en skjematisk framstilling av hvordan inngrep er anbefalt vurdert, slik retningslinjene er utformet for Vossavassdraget, Lygnavassdraget, Alta-/Kautokeinovassdraget og Oselva. For Vossavassdraget lå det 4 klasser til grunn (1, 2b, 2c, 3b), for Lygnavassdraget 2 (1 og 2), og for Oselvassdraget og Alta-/Kautokeinovassdraget 4 (1, 2, 3 og 4). Sammenligning er gjort mot de skyggelagte feltene som angir hvor restriktivt inngrep er anbefalt vurdert i tabell 1 i NVE-publikasjon nr. 20 1992 på en skala fra 1-4, der 1 innebærer minst restriktiv vurdering og 4 mest restriktiv. Den samme skalaen er brukt i de aktuelle vassdragene.

En del felt er ikke utfylt. Dette er enten fordi klassen ikke er benyttet, eller fordi inngrepstypen ikke er vurdert.

		Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Kanalisering/senking		3	4		4	
	Vossavassdraget	4	4	4	4	-
	Lygnavassdraget	3	4	-	-	-
	Alta-/Kautokeinovassdr.	-	-	-	-	-
	Oselvvassdraget	2	3	-	4	-

		Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Masseuttak		3	4		4	
	Vossavassdraget	1/4	1/4	1/4	1/4	
	Lygnavassdraget	1/3	1/4	-	-	-
	Alta-/Kautokeinovassdr.	3	4	-	4	4
	Oselvvassdraget	3	3	-	4	-

I Vossavassdraget og Lygnavassdraget er det skilt mellom uttak til husbruk og andre (større) uttak.

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Vannforsyning til industri/fiskeoppdrett	3	4		4	
Vossavassdraget	-	-	-	-	-
Lygnavassdraget	2	2	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	-	-	-	-	-
Oselvvassdraget	-	-	-	-	-

Tabell 2: Oversikt over inngrepsvurderinger i 4 utprøvingsvassdrag.

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Fiskeoppdrett	3	4		4	
Vossavassdraget	4	4	4	4	-
Lygnavassdraget	-	-	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	-	-	-	-	-
Oselvvassdraget	4	4	-	4	-

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Forurensning (elva som resipient)	3	3		4	
Vossavassdraget	3	3	4	4	-
Lygnavassdraget	-	-	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	3	4	-	4	4
Oselvvassdraget	3	3	-	4	-

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Bekkelukking	3	3		4	
Vossavassdraget	3	3	3	4	-
Lygnavassdraget	-	3	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	-	-	-	-	-
Oselvvassdraget	3	3	-	4	-

Tabell 2: forts.

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Utfylling	2	3		4	
Vossavassdraget	3	3	4	4	-
Lygnavassdraget	3	3			
Alta-/Kautokeinovassdr.	-	-	-	-	-
Oseltvassdraget	3	4	-	4	-

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Arealbruksendring	1	2		4	
Vossavassdraget	1	2	2	3	-
Lygnavassdraget	-	-	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	-	-	-	-	-
Oseltvassdraget	-	-	-	-	-

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Fiskekultivering	1	2		4	
Vossavassdraget	1	2	2	2	-
Lygnavassdraget	2	2	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	1	1	-	2	2
Oseltvassdraget	1	2	-	3	-

Tabell 2: forts.

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Erosjons-/flomsikring	1	2		4	
Vossavassdraget	2/2	2/3	2/3	2/3	-
Lygnavassdraget	1	2	-	-	-
Alta-/Kautokeinovassdr.	2	2	-	3	4
Oselvvassdraget	2	3	-	3	-

I Vossavassdraget er det skilt mellom erosjons- og flomsikring.

	Klasse 1	Klasse 2		Klasse 3/4	
Jordvatning/drikkevannsforsyning	1	2		3	
Vossavassdraget	1	1	1/2	2	-
Lygnavassdraget	1	1			
Alta-/Kautokeinovassdr.	1	2	-	2	3
Oselvvassdraget	1	2	-	3	-

I Vossavassdraget er det skilt mellom jordvatning og drikkevannsforsyning.

Tabell 2: forts.

Også i enkelte andre vassdrag der det har vært utprøvd en differensiert forvaltningsmodell, er det utarbeidet retningslinjer for behandling av inngrep. Disse er ikke tatt med i gjennomgangen over, enten fordi retningslinjene har vært generelle, eller fordi retningslinjene i NVE-publikasjon nr. 20 1992 er fulgt direkte.

Retningslinjer bearbeidet for enkeltvassdrag legger i stor utstrekning opp til bruk av forvaltningskategorier som i NVE-publikasjon nr. 20 1992. På grunnlag av gjennomgangen over ser vi at retningslinjer for enkeltvassdrag ligger nokså nær opp til utgangspunktet m.h.t. forvaltningskategori for alle inngrepstyper. Tabellene foran viser at det lokalt er like vanlig at enkelte inngrep ønskes vurdert mer restriktivt som mindre restriktivt i forhold til utgangspunktet. Også andre inngrep er vurdert enn de som er tatt med i NVE-publikasjon nr. 20 1992, f.eks. pleie av kantskog, terskelbygging og opprensing i vassdrag.

I alle utprøvingsvassdragene som angir detaljerte retningslinjer i forhold til inngrep, følger det i tillegg en beskrivelse av "spesielle forhold" innenfor den enkelte sone. Dette er bruker- og verneinteresser som må vektlegges i tilpassing til retningslinjene for enkeltvassdrag. I enkelte tilfeller beskrives også hvilken søknads- og saksbehandlingsprosedyre som bør/skal følge ved vurdering av inngrep.

Ikke alle steder har utprøvingen av differensiert forvaltning resultert i at det er utformet detaljerte retningslinjer for vurdering av inngrep. Der dette er tilfelle følges klasseinndelingen av en mer eller mindre utfyllende beskrivelse av hva som skal være retningsgivende for forvaltningen i hver klasse. Det legges her vekt på å ta vare på hovedtrekk ved hvert vassdragsavsnitt, som verdifullt nærområde, kulturlandskap, friluftsliv og uberørthet.

3.4 HENSYNET TIL VERNEVERDIENE

Slik opplegget for differensiert forvaltning er skissert i NVE-publikasjon nr. 20 1992, er det gjennom klasseinndelingen at verneverdiene er tenkt ivaretatt, ved at det blir redegjort for hvilke verneverdier som forekommer og hvordan forvaltningen av vassdraget bør være, også i forhold til disse interessene. Det er i utgangspunktet inngrepsstatus/grad av menneskelig påvirkning som ligger til grunn for selve klasseinndelingen.

I utprøvingsvassdragene er det skisserte opplegget i NVE-publikasjon nr. 20 1992 blitt fulgt ved at inngrepsstatus/grad av menneskelig påvirkning er lagt til grunn for klasseinndelingen. Ofte inngår også verneverdiene som bakgrunn for klasseinndelingen. Verneverdiene er ellers omtalt i forbindelse med spesielle kjøreregler for de enkelte soner. Det blir da henstilt om å forvalte områder med spesielle verneinteresser strengere enn det som ellers er gjeldende for sonen.

En viktig intensjon med differensiert forvaltning er å ta vare på verdiene som ligger til grunn for vernet. Det kan synes som om inngrepsstatus/grad av menneskelig påvirkning, slik opplegget blir praktisert i dag, blir tillagt for stor vekt for hvordan vassdrag blir forvaltet, og dette gir størst utslag i de sterkest berørte områdene. På bakgrunn av disse forhold bør verneverdiene i større grad enn tidligere legges til grunn for selve klasseinndelingen.

3.5 KONKLUSJONER

Klasseinndelingen bør skje i samarbeid mellom statlige vassdrags- og miljøvernmyndigheter og regionale og lokale myndigheter. Med denne samarbeidsmodellen oppnås det en samordning mellom differensiert forvaltning og rikspolitiske retningslinjer.

Det anbefales en 3-delt klasseinndeling. Ved behov for en større differensiering vil det være hensiktsmessig å benytte underklasser av de 3 opprinnelige klassene.

Verneverdiene i vassdraget bør vektlegges i større grad enn tidligere som grunnlag for klasseinndeling.

Retningslinjene for de enkelte utprøvningsvassdragene ligger tett opp til de anbefalte retningslinjene som var utgangspunktet for utprøvingen.

I enkelte vassdrag er det utarbeidet detaljerte retningslinjer for vurdering av inngrep, mens det for andre vassdrag er gitt en mindre utfyllende beskrivelse som følger klasseinndelingen.

DEL B RETNINGSLINJER OG OPPFØLGING

4 UTKAST TIL RETNINGSLINJER FOR FORVALTNING AV VERNA VASSDRAG

På bakgrunn av de erfaringer som er høstet med bruk av retningslinjene for differensiert forvaltning slik de er presentert i NVE-publikasjon nr. 20 1992, foreslås det at retningslinjer som følger av dette kapitlet skal legges til grunn for forvaltning av verna vassdrag. Retningslinjene vil kunne betraktes som en spesifisering av "Retningslinjer for inngrep i vassdrag" (Fossheimutvalget) m.h.t. verna vassdrag, som framgår av NVE-publikasjon nr. 2 1993, og bør gis en formell tilknytning til disse. Dette innebærer at retningslinjene først og fremst er rettet mot behandlingen av inngrep etter vassdragslovens §§ 104 - 106.

I NVE-publikasjon nr. 2 1993 gis en oversikt over kriterier for når det vil være nødvendig med tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106. For verna vassdrag gjelder at ethvert inngrep normalt trenger tillatelse etter vassdragsloven. De retningslinjene som foreslås i dette kapitlet, vil gi nyansering og utdyping av dette.

4.1 KLASSEINNDELING SOM BASIS FOR FORVALTNING AV VERNA VASSDRAG

Forvaltningen av de verna vassdragene bør skje etter en inndeling av vassdrag i klasser basert på registrerte verneverdier og inngrepsstatus/arealtilstand. Det anbefales at det benyttes tre klasser, og disse er beskrevet under. Andre eller flere klasser tilpasset lokale forhold kan brukes. Klasseinndelingen som anbefales, er lik den som anbefales i RPR for verna vassdrag.

Det gis for hver klasse en definisjon av klassen og en beskrivelse av hva som bør kjenne-tegne hovedtrekkene i forvaltningen innenfor hver enkelt klasse. Det gis mer utførlige retningslinjer for forvaltning av vassdraget i forhold til inngrep i kapittel 4.2.

Klasse 1

Vassdragsstrekninger i og ved byer og tettsteder som har eller kan få stor betydning for friluftsliv.

Inngrep som er til skade for pedagogiske verdier, friluftsverdier, herunder fiske og framkommelighet i og langs vannstrengen, eller opplevelsesverdier, bør unngås.

Klasse 2

Vassdragsstrekninger med moderate inngrep i selve vannstrengen, og hvor nærområdene består av utmark, skogbruksområder og jordbruksområder med spredt bebyggelse.

Hovedtrekkene i landskapet må søkes opprettholdt. Inngrep som endrer forholdene i kantvegetasjonen langs vannstrengen og i de områdene som oppfattes som en del av vassdragsnaturen bør unngås. Inngrep som enkeltvis eller i sum medfører endringer av en viss betydning i selve vannstrengen, bør unngås. Leveområder for truede plante- og dyrearter og mindre områder med store verneverdier bør gis særlig beskyttelse.

Klasse 3

Vassdragsstrekninger som er lite berørt av moderne menneskelig aktivitet, og som derfor har stor opplevelsesverdi og vitenskapelig verdi.

Det er svært viktig å bevare naturens preg av å være lite berørt av moderne menneskelig aktivitet. Alle former for omdisponering av arealer i vassdragsnære områder bør unngås. Vannkvalitet og naturlig vannføring må søkes opprettholdt, og alle former for inngrep som reduserer vassdragets verdi må søkes unngått.

4.2 VERNEVERDIER/BRUKERINTERESSER OG INNGREPSSTATUS/ AREALTILSTAND

Verneverdier/brukerinteresser

I arbeidet med vern av vassdrag er det lagt vekt på ulike faktorer ved vurdering av vern/ikke-vern. Landskaps- og friluftslivsverdier, verdi for vilt, fisk og naturvern/naturvitenskapelige interesser ble lagt til grunn i starten av verneplanarbeidet sammen med en helhetsvurdering av vassdrag. Senere ble vernegrunnlaget også utvidet til å gjelde kulturminner, vannkvalitet og reindrift (Verneplan II).

Verneplan III omfatter vassdrag som stort sett var gitt et midlertidig vern i de foregående verneplanene for at verneverdiene kunne bli godt dokumentert og belyst. Kunnskapsgrunnlaget er derfor mye bedre. Verdiene og interessene som ble lagt til grunn er: naturvern/naturvitenskapelige interesser, kulturminnevern, vilt, fisk, friluftsliv, vannkvalitet, landbruk og reindrift.

Verneplan IV er basert på de samme verdier og interesser som foregående, men det ble lagt stor vekt på å få supplerende dekning i forhold til geografiske regioner av typevassdrag, vassdrag med referanseverdier, brevassdrag og kystvassdrag.

Ved vern av vassdrag er det foretatt en vurdering av alle interessene i vassdraget, inklusive kraftutbyggingsinteressene. Når det i innstillingen til verneplanene er tilrådt vern, er det ofte lagt vekt på enkelte faktorer, men ofte også lagt vekt på en helhetsvurdering av vassdragene uten at det er pekt på spesielle forhold.

Ved forvaltning av verna vassdrag og vurdering av inngrep, skal det legges vekt på alle verdier og interesser som utgjør grunnlaget for vernet. Der dokumentasjonen er mangelfull, skal det legges vekt på å ivareta de verdier og interesser som er kjent.

Inngrepsstatus/arealtilstand

Inngrepsstatus/arealtilstand er i denne sammenhengen et uttrykk for hvor sterkt et vassdrag og dets nærområder er påvirket av inngrep. Tettsteder, spredt bosetning, jordbruksområder og skogområder/utmark vil normalt være en god indikator for inngrepsstatus/-arealtilstanden.

Det foregår i NVE et prosjekt for å utvikle en EDB-modell hvor det tas sikte på å gi et bilde av et vassdrags inngrepsstatus/arealtilstand med utgangspunkt i de inngrepene som er foretatt i et vassdrag. Modellen kan være til hjelp for fastsetting av klasser i et vassdrag, men kan ikke brukes uten at det tas hensyn til verneinteressene/grunnlaget for vassdragsvernet.

4.3 VEILEDENE RETNINGSLINJER FOR VURDERING AV INNGREP I VERN VASSDRAG

Ved å verne vassdrag mot kraftutbygging, gir samfunnet avkall på den verdiskapingen som en kraftutbygging innebærer. Ønsket om å gjennomføre inngrep i et verna vassdrag kan være begrunnet ut fra mange hensyn, f.eks. for bedre utnyttelse av vann-, jord- eller fiskeressurser, sikring av bolig/eiendom, utnyttelse av resipientegenskaper m.m. De fleste inngrep vil ha en samfunns- eller privatøkonomisk nytteverdi som i større eller mindre grad oppveier kostnadene ved inngrepet. Men inngrep kan også forringe interessene og verdiene i de verna vassdragene. Derfor bør de verna vassdragene også beskyttes mot andre inngrep som kan undergrave grunnlaget for vern.

4.3.1 Vurdering av inngrep i forhold til vassdragsloven

Under følger en generell omtale av mulige virkninger ved en rekke inngrep i vassdrag, og hvor restriktivt disse inngrepene antas å bli vurdert ved en eventuell vassdragslovbehandling. Det er viktig å nevne at omtalen er av generell art, og at lokale forhold vil legges til grunn for en vurdering med tanke på konsekvens og grad av restriktivitet når vurderingen gjøres for et bestemt vassdrag.

Vannkraftutbygging

Verneplanen er i første rekke en verneplan mot kraftutbygging. Samtidig er det slått fast at vernet skal ivaretas gjennom det eksisterende lovverket. Dette betyr at det ikke kan gis konsesjon etter vassdragslovgivningen til utbygging av nye kraftverk i verna vassdrag.

Som nye utbygginger vil man som hovedregel også regne idriftsettelse av eldre kraftverk som ikke var i drift på det tidspunkt vassdraget ble vernet.

Ethvert inngrep i vassdrag skal imidlertid vurderes etter vassdragslovens bestemmelser i §§ 104-106 om skader og ulemper for allmenne interesser. I særskilte tilfeller kan en derfor tenke seg små kraftverk med så ubetydelige virkninger på allmenne interesser, herunder også verneinteresser, at de faller utenfor vassdragslovens bestemmelser og derfor kan bygges uten at tillatelse fra denne lov er nødvendig.

Siden terskelen for når et tiltak i verna vassdrag berører allmenne interesser er svært lav, antar vi at dette vil være unntakstilfeller som ikke vil få noe stort omfang.

Når det gjelder opprusting/utvidelse av eksisterende kraftverk, har Stortinget åpnet for at det kan gis konsesjon til dette. Forutsetningen for slik tillatelse er at det ikke skal være omfattende tiltak, samt at de ikke berører verdier som lå til grunn for vernevedtaket. Hensikten med en slik konsesjon er i første rekke å kunne stille vilkår som bedrer forholdene for de allmenne interesser.

Etablering av små kraftverk og opprusting/utvidelse av kraftverk bør vurderes meget restriktivt.

Utfylling i vannsystemet

Utfylling i vannsystemet skjer ofte gjennom tiltak som vei- og jernbanebygging, boligbygging, industrireiseing o.l.

Tiltak av denne art endrer den naturlige strandlinje/elvebredde, noe som ofte resulterer i at den viktige kantvegetasjonen blir fjernet. Utfyllinger kan dessuten medføre økt tilføring av løsmasser til vannsystemet, som igjen kan ha innvirkning på fiskebestanden og på flomoppstuvningseffekten ved at elveløpet ofte blir innsnevret ved utfylling. I tillegg kan utfylling endre strømningsforholdene i vannsystemet og øke faren for erosjon andre steder i vassdraget. Utfylling kan også være visuelt uheldig.

Analyser av inngrep i vassdrag har vist at veibygging utgjør det desidert hyppigste inngrepet. I tillegg til at veibygging ofte skjer ved utfylling i vann og påvirker vannsystemet direkte, vil større veianlegg ofte være visuelt uheldig for landskapsbildet.

Utfylling i vannsystemet bør vurderes meget restriktivt i alle de tre klassene.

Vannuttak (til jordvanning, drikkevannsforsyning, industri og fiskeoppdrett)

Avhengig av vannuttakets relative størrelse vil skadevirkningene variere. Mulige virkninger av vannuttak kan være endrede levevilkår for vannlevende planter og dyr, redusert verdi for utøvelse av ulike friluftaktiviteter og øket forurensning. Ved større uttak vil prosesser som erosjon, sedimentasjon og materialtransport i vannsystemet kunne endres.

Vannuttak gis i denne sammenheng en generell vurdering av hvor restriktivt tiltaket bør vurderes i de ulike klassene. Vannuttak kan ha mange formål, og det er viktig med en

avveining mellom virkningene og nytten av tiltaket. Det vil derfor kunne skje at drikkevannsforsyning vil få en mindre restriktiv vurdering enn f.eks. vannuttak til fiskeoppdrett. Det bør likevel understrekes at det er virkningene og ikke formålet som i utgangspunktet ligger til grunn for hvor restriktivt tiltaket blir vurdert.

Vannuttak vurderes middels restriktivt i klasse 1 og 2 og meget restriktivt i klasse 3.

Biotopjustering

Med biotopjustering menes bygging av fisketrapper, terskler o.l., herunder tilretteleggingstiltak for vannbasert friluftsliv (f.eks. i form av badeterskler).

Biotopjustering har ofte en positiv innvirkning på friluftsliv og biologisk produksjon, men tiltaket kan også være negativt ved at det endrer de naturlige prosessene i vannsystemet, i tillegg kan en del biotopjustering være visuelt uheldig.

Biotopjustering bør i utgangspunktet vurderes middels restriktivt i klasse 1 og 2 og meget restriktivt i klasse 3. Det bør imidlertid, ved vurdering av tiltaket, tas hensyn til om fiskeinteresser lå til grunn for vernevedtaket.

Erosjons- og flomsikring

Erosjons- og flomsikring utføres først og fremst for å sikre eiendommer og arealer.

Erosjonssikring utføres for å sikre vannkanten mot utrasing som følge av påvirkning av strøm eller bølger. Sikringen vil føre til at tilførselen av masser til vassdraget reduseres vesentlig eller forsvinner helt. Dette påvirker de dynamiske prosessene i vassdraget. Hvis erosjonssikring utføres i stor utstrekning i et vassdrag, vil dette virke negativt på organismer som er avhengige av de dynamiske prosessene for å finne egnede leveområder. Under anleggsperioden vil sikringstiltak vanligvis føre til økte mengder suspendert materiale i vassdraget, mens tilførselen etter avsluttet arbeide vil bli redusert. Hvis de sikrede områdene inneholder mye finkornige masser, vil tiltaket føre til en bedring av vannkvaliteten. Ved erosjonssikring bør det legges vekt på at tiltaket ikke får nevneverdig negative landskapsmessige konsekvenser.

Ved vurdering av erosjonssikringstiltak bør de samfunnsmessige interessene vurderes opp mot de verdiene vannsystemet utgjør.

Flomsikringstiltak kan trekkes bort fra selve elvestrengen, med det resultat at miljøet nærmest elvestrengen blir bevart. Dette gjør at flomsikringstiltak ofte vil ha mindre direkte innvirkning på selve vannsystemet enn erosjonssikringstiltak. På den annen side kan flomverk ofte være mer visuelt uheldig enn erosjonssikringstiltak med tanke på opplevelsen av landskapet nær vassdraget.

Erosjons- og flomsikring vurderes middels restriktivt i klasse 1 og 2, og meget restriktivt i klasse 3.

Kanalisering/senking

Kanalisering/senking er tiltak for å frigjøre arealer for oppdyrking/utbygging. Virkninger av slike tiltak vil, for en stor del, være som for erosjons- og flomsikring. Kanalisering/senking er imidlertid et større inngrep, og vil følgelig ha større innvirkning på vannsystemet enn erosjons- og flomsikring.

Kanalisering/senking vurderes meget restriktivt i alle de tre klassene.

Masseuttak

Masseuttak kan føre til skade på biotoper for fisk/bunndyr, økt forurensning og endring av de naturlige prosessene i vassdragene. Ved ukontrollert uttak er det eksempler på at elva har begynt å grave og har senket seg betydelig. Dette kan føre til store konsekvenser for annen virksomhet og for verneverdiene, særlig knyttet til fiskeproduksjon og utøvelse av fiske.

Masseuttak bør vurderes middels restriktivt i klasse 1, middels til meget restriktivt i klasse 2, og meget restriktivt i klasse 3.

Bekkelukking

Med bekkelukking menes lukking av bekker over en viss størrelse. Tidligere eksisterte det støtteordninger fra landbruket til slike tiltak, mens det i dag gis støtte til å reetablere bekkene, dette for å opprettholde et levende kulturlandskap.

Bekkelukking vurderes meget restriktivt i alle de tre klassene.

Inngrepstype	KLASSE 1	KLASSE 2	KLASSE 3
Vannkraftutbygging (opprusting/utvidelse)	Meget restriktivt	Meget restriktivt	Meget restriktivt
Utfylling i vannsystemet til diverse formål	Meget restriktivt	Meget restriktivt	Meget restriktivt
Vannuttak til diverse formål	Middels restriktivt	Middels restriktivt	Meget restriktivt
Biotopjusteringstiltak	Middels restriktivt	Middels restriktivt	Meget restriktivt
Erosjons- og flomsikring	Middels restriktivt	Middels restriktivt	Meget restriktivt
Kanalisering/senking	Meget restriktivt	Meget restriktivt	Meget restriktivt
Masseuttak	Middels restriktivt	Middels til meget restriktivt	Meget restriktivt
Bekkelukking	Meget restriktivt	Meget restriktivt	Meget restriktivt

Tabell 3: Skjematisk framstilling av hvor restriktivt ulike inngrep i verna vassdrag anbefales vurdert.

4.3.2 Andre inngrep

For en del tiltak vil det være andre lovverk, i tillegg til vassdragsloven, som det vil være aktuelt å bruke, selv om tiltaket kan ha innvirkning på vannsystemet. Slike tiltak kan f.eks. være forurensning, kraftledninger, arealbruksendringer og fiskeoppdrettsanlegg. Aktuelle lovverk kan være energiloven, forurensningsloven, plan- og bygningsloven, lov om laks og innlandsfisk, oppdrettslov m.v. En omtale av slike tiltak følger under.

Arealbruksendring m.m.

Det tenkes her på større endringer i arealbruken som får konsekvenser for vassdragets hydrologiske regime ved at forholdet mellom vannmengde som er bundet i jord/vegetasjon og overflatevann endres. Store myrgrøftingsprosjekter er eksempler på slike inngrep. Sumeffekten av mange små arealbruksendringer kan også medføre at vannsystemer påvirkes som beskrevet. Endrede avrenningsforhold/flomforhold er en vanlig følge av store arealbruksendringer. Skadevirkninger kan være endringer av naturlige prosesser og økt forurensning som følge av økt overflateavrenning, f.eks. økt flomfrekvens med skader på nærområder til elva.

Fiskeoppdrett

Virkninger av denne inngrepstypen er knyttet til skade på naturlige fiskebestander ved f.eks. stenging av vandringsmuligheter for fisk, fare for spredning av fiske sykdommer, genetisk forurensning og annen forurensning.

Kraftledninger

Kraftledninger kan redusere vassdragenes verneverdier f.eks. ved at biotoper for fugl blir påvirket, eller ved at fugl kolliderer med kraftledninger. I tillegg er også kraftledninger visuelt uheldig, og kan ha innvirkning på områdets verdi for friluftaktiviteter.

Forurensning

Forurensning kan bl.a. skje gjennom punktutslipp fra industrien, avrenning fra landbruksområder og langtransportert forurensning. Forurensningen fører til endrede kjemiske og biologiske forhold i vannsystemet, og dermed endrede levevilkår for vannlevende planter og dyr. Disse virkningene vil være svært negative der elva også blir nyttet til vannuttak for drikkevannsformål.

Fjerning av kantskog

Med kantskogfjerning menes fjerning av alle busker og trær over en avstand langs vannsystemet.

Kantvegetasjonen virker inn på flere forhold, bl.a. virker den stabiliserende på løsmasser, den hindrer til en viss grad gjennomstrømming av forurensning gjennom løsmasser, den er viktig for næringstilgangen til mange vassdrag og viktig tilholdssted for flere plante- og dyrearter, og den fungerer som skjul for fisk.

Fjerning av kantskog vil ofte skje i forbindelse med myrgrøfting, flom og erosjonssikring osv. Fjerning av kantskog vil sjeldnere være et separat tiltak som krever behandling etter vassdragsloven.

Kantskogpleie derimot vil det være behov for å drive langs de fleste vassdrag. Dette for å opprettholde framkommeligheten til vannsystemet samtidig som det kan hindre flomoppstuvning.

4.4 RETNINGSLINJENES BETYDNING FOR BEHANDLING AV INNGREP I VERN VASSDRAG ETTER VASSDRAGSLOVEN

For at et inngrep må ha tillatelse etter vassdragsloven, kreves det at det er til skade eller ulempe for allmenne interesser i noen grad. Terskelen for når et inngrep må ha tillatelse er lavere i verna vassdrag enn i andre vassdrag. Dette er en etablert forvaltningspraksis.

Retningslinjene for vurdering av inngrep i verna vassdrag vil, som det framgår av kapittel 4.3, være veiledende og er således ikke bindende for behandlingen av inngrepssaker etter vassdragsloven.

Når et inngrep anbefales vurdert meget restriktivt, innebærer dette at skadevirkningene dette vil ha sannsynligvis er så store at det vil være nødvendig med tillatelse etter vassdragsloven. For inngrep som anbefales vurdert middels restriktivt, vil det være et mer

åpent spørsmål om tillatelse vil være nødvendig. Inngrep som anbefales lite restriktivt, vil vanligvis ikke kreve tillatelse etter vassdragsloven.

Om et tiltak er konsesjonspliktig, er fortsatt en avgjørelse som skal treffes i hvert enkelt tilfelle av vassdragsmyndighetene. Det er derfor viktig at alle som planlegger tiltak i vassdrag så tidlig som mulig tar kontakt med NVE og fylkesmannens miljøvernavdeling i det aktuelle fylket.

Når det vurderes om tillatelse til et inngrep skal gis, kommer det flere faktorer inn i behandlingen av inngrepet enn hvilken virkning det vil få. Retningslinjene vil allikevel kunne gi tiltakshaver en pekepinn på hvor strengt inngrepet kan forventes å bli vurdert.

5 RETNINGSLINJENE I FORHOLD TIL ANDRE MYNDIGHETER

Sentrale aktører i vassdragsforvaltningen er Nærings- og energidepartementet og Miljøverndepartementet med underliggende etater, henholdsvis Norges vassdrags- og energiverk og Direktoratet for naturforvaltning. NVE har som overordnet mål å bidra til en rasjonell forvaltning av landets vann- og energiresurser på en miljømessig forsvarlig måte, og arbeide for en best mulig disponering ut fra samfunnsøkonomiske kriterier. NVE har derfor et særskilt forvaltningsansvar for vassdragene i Norge. NVEs regionale apparat er de fem regionkontorene som er spredt rundt i landet. DN er det sentrale utøvende organ for naturforvaltning i Norge. DN's mål er å sikre naturens biologiske mangfold gjennom overvåking av natur, bevaring av natur og enkeltarter, konsekvensvurderinger av naturinngrep og stimulere til friluftsliv og glede ved bruk av naturen. Fylkesmannens miljøvernavdelinger er DN's regionale apparat. I tillegg har Riksantikvaren ansvar for kulturminnesektoren.

Retningslinjene for differensiert forvaltning må oppfattes som retningslinjer som legges til grunn for saksbehandling i forhold til vassdragslovens §§104-106 m.v. (allmenne interesser). NVE og fylkesmannen er sentrale aktører i denne sammenheng. Retningslinjene er, som tidligere nevnt, tenkt å være en spesifisering av "Retningslinjer for inngrep i vassdrag" mht. verna vassdrag og bør gis en formell tilknytning til disse.

10. november 1994 ble det gitt rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag (RPR) med hjemmel i plan- og bygningslovens § 17-1. I RPR gis det nasjonale mål for forvaltningen av verna vassdrag, og det gis retningslinjer for planlegging og enkeltsaksbehandling i vassdragsbeltet (vassdraget med tilgrensende arealer inntil 100 m) og for andre områder av betydning for vassdragets verneverdi. RPR legger rammene for planlegging og enkeltsaksbehandling i vassdragsbeltet og retter seg både mot kommunale, fylkeskommunale og statlige myndigheter. Retningslinjene for differensiert forvaltning har en utfyllende funksjon i forhold til RPR, særlig ved at det gis veiledning for enkeltsaksbehandling i forhold til inngrep i vassdragene.

Stortinget har forutsatt at ulike myndigheter utfra sitt lovverk skal forvalte de verna vassdragene med tanke på å ta vare på verneverdiene. Retningslinjer for differensiert forvaltning vil være veiledende for andre myndigheter og tiltakshavere som planlegger og gjennomfører tiltak og inngrep i vassdrag, også der slike faller inn under annen lovgivning.

6 OPPFØLGING AV ARBEIDET MED FORVALTNING AV VERN VASSDRAG

6.1 KLASSEINNDELING AV VERN VASSDRAG

Prinsippet med differensiert forvaltning av vern vassdrag, som skissert i NVE-publikasjon nr. 20 1992, er utprøvd i et utvalg vassdrag over hele landet. For en del av disse vassdragene foreligger det ikke endelig sluttmateriale, selv om en klasseinndeling er gjennomført for de aller fleste. Det vil fra NVEs side bli prioritert å få avsluttet arbeidet i disse utprøvningsvassdragene i løpet av første halvår 1995.

På bakgrunn av de erfaringer som er gjort gjennom differensiert forvaltning i utprøvningsvassdragene, vil et opplegg som fremgår av kap. 4 bli anbefalt lagt til grunn for klasseinndelingen av de øvrige vern vassdragene.

Etter RPR anbefales kommunen å legge en klasseinndeling av de vern vassdragene til grunn for planlegging og enkeltsaksbehandling gjennom arbeidet med kommuneplanen. Samtidig har statlige myndigheter ved NVE, DN og fylkesmannens miljøvernavdelinger ansvar for å ivareta de nasjonale interesser knyttet til forvaltningen av de vern vassdragene.

Rikspolitiske retningslinjer og differensiert forvaltning legger de samme prinsipper til grunn for klasseinndeling. Det vil derfor være hensiktsmessig å koble arbeidet med klasseinndeling opp mot kommunenes arbeid med kommuneplanen i et nært samarbeid mellom statlige og kommunale myndigheter, representert ved NVE, fylkesmannens miljøvernavdelinger og kommunene.

Det pågår i NVEs regi med deltakelse fra bl.a. DN og fylkesmannen et forsøk med å utvikle en metode for å forenkle arbeidet med klasseinndelingen av vassdrag. Metoden kalles "Inngrepsindikator for vassdrag" og tar utgangspunkt i registrerte inngrep i vassdrag som foreligger i digital form. Ved å systematisere inngrepene og vektlegge dem etter hvilke skadevirkninger de har, kan det produseres et kart som presenterer i hvor stor grad ulike vassdragsavsnitt er påvirket av menneskelig virksomhet. Dette kartet, sammen med informasjon om verneverdier, vil kunne være et viktig hjelpemiddel ved klasseinndelingen.

6.2 VIDEREFØRING AV ARBEIDET MED GRUNNLAGSMATERIALET

En viktig forutsetning for å gjennomføre en god forvaltning av de vern vassdragene, er at grunnlagsmateriale om verneverdier og inngrepsstatus er godt kjent.

NVE har hovedansvaret for oppfølging av verneplanene, både med hensyn til innsamling og informasjon om verneverdier og inngrep. Når det gjelder forvaltning av verneverdier, vil ansvaret tillegges den etat som har hovedansvaret for de respektive verneverdiene. For

eksempel vil Riksantikvaren ha et hovedansvar for kulturminneforvaltningen og DN et hovedansvar for fiskeforvaltningen. I tillegg har NVE og DN en felles interesse for å heve kunnskapsnivået om verna vassdrag, for på den måten å bedre forvaltningens beslutningsgrunnlag.

På bakgrunn av disse forhold er det etablert en kontaktgruppe mellom NVE og DN. Kontaktgruppa har som ansvar å koordinere en del aktiviteter som dekker et felles interesseområde, deriblant innsamling og systematisering av verneverdier i verna vassdrag.

6.3 FRAMTIDIG RESSURSBRUK

Første fase av prosjektet har bestått i å utvikle og utprøve et opplegg for forvaltning av verna vassdrag; differensiert forvaltning. Fase to består i å gjøre resultatene fra prosjektet kjent for alle som er involvert i forvaltningen av verna vassdrag. Dette innebærer kontakt med bl.a. alle fylkesmannsembetene, fylkeskommunene og over 300 kommuner. Deretter vil det bli behov for rettledning av den lokale forvaltningen, for å komme frem til en felles forståelse for hvordan forvaltningen av verna vassdrag kan skje.

Siden forvaltningen tar utgangspunkt i de verdiene som ligger til grunn for vernet har det vært viktig å konkretisere verneverdiene. For en del vassdrag i de to tidligste verneplanene er dette et omfattende arbeide som har pågått parallelt med utviklingen av forvaltningsopplegget. For en del vassdrag er det fortsatt behov for ytterligere konkretisering av verneverdiene, og dette arbeidet vil bli videreført.

Omtalen over synliggjør det omfang prosjektet vil få i de kommende år. Prosjektet er tildelt to tidsbegrensede stillingshjemler (1995-96), lønnet over særskilt post. Driftsmidlene dekkes over NVEs ordinære driftsbudsjett. Det blir tatt stilling til eventuell videreføring av prosjektet i forbindelse med den ordinære budsjettforhandlingen. Dette vil først skje etter at man har fått ytterligere erfaring med hvordan prosjektene fungerer i den lokale forvaltningen.

Denne serien utgis av Norges vassdrags- og energiverk (NVE)
Adresse: Postboks 5091 Majorstua, 0301 Oslo

I 1995 ER FØLGENDE PUBLIKASJONER UTGITT:

- Nr 1 Magnus Køber og Inger Sætrang: Pris på elektrisk kraft til husholdninger 1995. (4 s.)
- Nr 2 Håkon Egeland og Hans Otnes: Lokal kraftsystemplanlegging. (11 s.)
- Nr 3 Jarl Øvstedal (red.): Stjørdalsvassdraget med Gråelva - En naturfaglig kunnskapsoppsummering. Referat fra fagmøte den 21. og 22. juni 1994. (91 s.)
- Nr 4 Ollianne Eikenæs og Steinar Pettersen: Prosjekt differensiert forvaltning av verna vassdrag. Sluttrapport fra utprøvningsfasen. (45 s.)
- Nr 5 Margrethe Elster: Sedimentundersøkelser i Etna-Dokka 1987-1993. (44 s.)

NORGES VASSDRAG
OG ENERGIVERK

00532442